

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Liber VII. Amor ordinatus creaturarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

charitas nedum purissima est ab omni creaturatum propter se amore, etiam volatico, sed & semper actualissima est, & sine ulla unquam interruptione perfectissima actualitatis suae; nondum tamen adaequat infinitam amabilitatem Dei.

186 Decimus proinde, & ultimus, omniumque sublimissimus gradus est ille, qui adaequat infinitam Dei amabilitatem; utpote tantus, quanta est Dei amabilitas. Ast hic soli Deo convenit, nulli communicabilis creaturae.

187 Ex enarratis porro gradibus luce meridianam clarius apparet, non omnem veri nominis charitatem, id est, Dei propter se dilectionem, esse perfectam; imò nec super omnia. Certum namque est, tres primos gradus tales non esse. Imò nec quartus & quintus tales videntur Augustino n. 168. & 174. relato. Qui & epist. 144. de ea loquens charitate, qua quis ad iustitiam vivendum non supplicii urgetur metu, sed delectatione ducitur, charitateque iustitiae, ait: *Et haec quidem, quantum mihi videtur, nondum est perfecta, sed quodammodo adulta iustitia...* Quia iustitia, ut perfecta sit, sic amanda est, ut ab ejus operibus etiam pena corporis nos cobibere non debeant, atque inter manus, etiam crudelium inimicorum, luceant opera nostra coram hominibus, ut glorificent Patrem, &c.

188 Sed & experientiam constat esse in peccatoribus initia charitatis, quibus fortiora sint in-

crementa inveteratae cupiditatis, talemque esse initialem charitatem, seu Dei propter se amorem, quo infideles incipiunt Deo bene affici. Complures etiam peccatores testantur, sese quosdam nonnunquam in se experiri dilectionis motus, quibus incipiunt tædio affici erga peccatum, & amore erga Deum; ad melioremque vitam aspirare, tamen simul experiantur sese necdum pertrumpere posse vincula dominantis adhuc cupiditatis, qua ligati detinentur. Nec pii illi erga Deum affectus ideo desinunt esse verae charitatis, quia necdum victoribus, omnique mortali cupiditati praedominantis. Cum, eo non obstante, ferantur in Deum propter Deum. Quod est verae charitatis objectum. Quam ratione victus Suarez l. 2. de grat. c. 15. agnoscit in peccatoribus, nondum justificatis, actum verae charitatis, licet non perfectae, nec super omnia. Similiter Gobat Theol. experim. de Sacram. tr. 6. n. 93. fatetur, myriades hominum serium habere affectum amoris complacentiae erga Deum, haerentes interim in luto peccatorum, absque efficaci proposito illinc eluctandi. Nam (inquit) ille amor exprimitur hisce verbis: *gaudeo Deum esse tam infinite potentem quam est. Lator tam multos ad fidem catholicam converti. Vinam totus mundus crederet in Dominum Jesum Christum, &c.* At verò quot myriades hominum sunt, qui vel hisce, vel similibus verbis serio Deum compellant, haerentes interim in luto peccatorum!

LIBER SEPTIMUS.

Amor ordinatus Creaturarum.

Minus te amat (Deo dicebat Augustinus) qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat. Ne divinus ergo amor detrimentum patiatur vel praedudicium, jubet lex aeterna avertere amorem a temporalibus, & eum mundatum convertere ad aeterna, simul providens ne temporalium amore homo sordidetur, ab ordine recedens amoris, atque eo ipso a proprio suo bono. Ut enim rursus Augustinus lib. de musica & epist. 52. *Tanto nobis melius est, quanto magis in illum imus, quo nihil melius est. Imus autem non ambulando, sed amando: quia ad eum, qui ubique praesens est, & ubique totus, non pedibus ire licet, sed moribus; non gressu, sed affectu.* Tantumque nobis bonum provenit ex amore Dei, ut (eodem Augustino teste in Plal. 85.) *stans in terra, in caelo sis, si diligis Deum.* Et amando Deum efficitur dii, uti dicit Serm. 121. sicut e contrario amando mundum, dicimur mundus. Quia (ut ait tr. 2. in epist. Joan.) *talis est quisque, qualis ejus dilectio est. Terram diligis? terra eris. Deum diligis? quid dicam? Deus eris...* Si

ergo vultis esse dii, & filii Altissimi, nolite diligere mundum, neque ea qua sunt in mundo. Amando quippe Deum, ascendis; amando saeculum, cadis. In Plal. 126. *Quanto plus Deum amaveris, tanto plus ascendes.* In Plal. 133. *Econtra: male mihi est praeter te, non solum extra me, sed & in meipso; & omnis mihi copia, qua Deus meus non est, egestas est.* Lib. 13. confess. cap. 10.

CAPUT I.

Nullus amor creaturae finaliter propter se, est absque inordinatione.

Veritatem hanc & divinatorum Oraculorum, & Sanctorum autoritate, & multiplici ratione probatam habes lib. 5. c. 11. & lib. 6. cap. 5. & seqq. usque ad 16.

CAPUT II.

Nullam creaturam propter se finaliter ordinatè diligi, certissima Augustini sententia est.

Demonstratur 1°. quia tr. 10. in epist. 2. Joan. dicit nullam creaturam corporalem, vel spiritualement, habere rationem finis,

- sed via seu medii ad finem. In nulla proinde creatura finaliter haerendum per amorem, sed per eam transeundum usque quò perveniamus ad finem, qui Deus est. Vide lib. 5. n. 66.
- 3 2°. Quia tr. 2. in eandem: *Non te prohibet Deus (inquit) amare ista (caelum, terram, solem, lunam, &c.) sed non diligere ad beatitudinem, sed approbare & laudare, ut in istis ames Creatorem.* Quia arrha sponsi sunt: ad hoc utique arrha dat sponsus, ut in arrha sua ipse ametur.
- 4 3°. Quia lib. 1. de doctr. christ. c. 22. dicit quòd primum mandatum nullam viam nostram partem relinquit, quae vacare debeat à praecepta dilectione Dei, & quasi locum dare, ut alià re homo velit frui (id est, eam propter se amare) sed quidquid aliud diligendum venerit in animum, ad Dei referatur dilectionem. Vide lib. 6. n. 56.
- 5 4°. Quia (ut dicit Serm. 34. de Scriptura) hoc ipso quòd Deus voluit totum cor nostrum sibi dari, seque ex toto corde diligi, nihil dimisit in te, unde ames vel te. Nihil proinde dimisit in te, unde ullam ames creaturam propter se, non propter ipsum. Sicque primo mandato, tamen formaliter affirmativo, virtualiter continetur negativum istud: *Nihil extra Deum diliges non propter Deum.*
- 6 5°. Quia ferm. 23. de vers. 24. Psalm. 72. c. 12. dicit: *Quidquid bene amas, e charitate amas.* Lib. 4. contra Julianum c. 3. *Sine amore Creatoris nullis quisquam bene utitur creaturis.* Lib. 9. de Trin. c. 8. *Non quòd amanda non sit creatura; sed si ad Creatorem refertur ille amor, non jam cupiditas, sed charitas erit. Tunc enim est cupiditas; cum propter se amatur creatura. Tunc autem non utentem adjuvat, sed corrumpit fruentem.*
- 7 6°. Secundum Augustinum, nullam creaturam fruendum, sed utendum dumtaxat. Nulla igitur creatura propter se finaliter amanda, sed propter Deum dumtaxat. Ut enim ait lib. 1. de doctr. christ. c. 4. *Frui, est amore alicui rei inbarere propter seipsam. Uti autem, quod in usum venerit, ad id quòd ad eam se amas obtinendum referre, atque adeò propter aliud amare.* Atqui illae tantum res sunt, quibus fruendum est, quas aeternas atque incommutabiles commemoravimus, ut ait ibidem cap. 22. *Ceteris autem utendum ut ad illarum perfectionem pervenire possimus (scilicet Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, uti dixerat cap. 5.) Enim verò res illae quibus fruendum est, beatos nos faciunt, uti dicit cap. 3. Et cap. 31. Dicimus eam re nos perfrui, quam diligimus propter seipsam, & eam nobis fruendum esse tantum, quae efficiuntur beati; ceteris verò utendum.*
- 8 7°. Unde secundum Augustinum, nec seipsum homo, nec proximum ordinatè amare potest propter seipsum, sed propter Deum dumtaxat: *Magna quaedam res est homo (ait ibidem c. 22.) factus ad imaginem & similitudinem Dei. Itaque magna questio est, utrum*
- frui se homines debeant, an uti, an utrumque? Praeceptum est enim nobis, ut diligamus invicem; sed quaeritur utrum propter se homo ab homine diligendus sit, an propter aliud? si enim propter se, fruimur eo: si propter aliud, utimur eo. Videtur autem mihi propter aliud diligendus. Quòd enim propter se diligitur, in eo constituitur vita beata... sed nec seipso quisquam frui debet, si liquidò advertas, quia nec seipsum debet propter seipsum diligere, sed propter illum, quo fruendum est... si autem se propter se diligit, non se refert ad Deum, sed ad seipsum conversus, non ad incommutabile aliquid convertitur. Et propterea jam cum defectu aliquo se fruitur... Si ergo seipsum propter seipsum non debes diligere, sed propter illum ubi dilectionis tuae relictissimus finis est; non succenseat alius homo, si etiam ipsum propter Deum diligit. Haec enim regula dilectionis divinitus constituta est: "Diliges", inquit, "proximum tuum, sicut teipsum. Deum verò ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente, ut omnes cogitationes tuas, & omnem vitam, & omnem intellectum in illum conferas, à quo habes ea ipsa quae confers. Cum autem ait: "toto corde, tota anima, tota mente" nullam viam nostram partem relinquit, quae vacare debeat, & quasi locum dare, ut alià re velit frui; sed quidquid aliud diligendum venerit in animum, illuc rapiatur, quo totus dilectionis impetus currit. Quisquis ergo rectè proximum diligit, hoc cum eo debet agere, ut etiam ipse toto corde, tota anima, tota mente diligit Deum. Sic enim eum diligens tanquam seipsum, totam dilectionem sui & illius, refert in illam dilectionem Dei, quae nullum à se rivulum duci extrà patitur, cujus derivatione minuatur. Et ferm. 34. supra relato: Vide si aliquid voluit dimittere in te, unde ames vel te, qui tibi dicit: "Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua..." "Quid remanet de corde tuo, unde diligas teipsum? quid de anima tua?... Ex toto, inquit. Totum exigit te, qui fecit te... Respondebis, & dices: si nihil mihi remanet, unde diligam me, quia ex toto corde... jubeor diligere eum qui fecit me; quomodo secundo praecepto jubeor diligere proximum, tanquam me? Hoc est magis unde debes ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente proximo. Quomodo diliges proximum tuum, tanquam teipsum. Deum ex toto me: proximum, sicut me. Unde me, unde te? vis audire, unde diligas te? ex hoc diligis te, quia Deum diligis ex toto te... Prorsus non diligebas te, quando Deum non diligebas, qui fecit te. Et ferm. 225. Nihil aliud in nobis quam Deum debemus diligere, aut quia habemus, aut ut habeamus. Et ferm. 336. Deum amemus propter Deum, & nos in ipso, tamen propter ipsum. Ille enim veraciter amat amicum, qui Deum amat in amico, aut quia est in illo, aut ut sit in illo. Haec est vera dilectio. Propter aliud si nos diligimus, odimus potius quam diligimus. Et epist. 155. dictum est: "In his duobus praeceptis tota lex pendet*

det & Propheta, " id est, in dilectione Dei ex toto corde, & proximi tanquam suus: videlicet ut intelligeretur nullam esse aliam dilectionem, quâ quisque diligit seipsum, nisi quod diligit Deum. Qui enim aliter se diligit, potius se odisse dicendus est. . . . Quia igitur nemo, nisi Deum diligendo, diligit seipsum. . . . debet & proximum diligere tanquam seipsum, ut quem potuerit hominem. . . . adducat ad colendum Deum.

9°. Lib. 4. confess. c. 12. ne animas quidem hominum in se, & propter se, amare permittit, sed in Deo dumtaxat: *Si placent animæ, in Deo amantur, quia & ipsa mutabiles sunt, & in illo fixæ stabiluntur; alioquin irent & perirent. In illo ergo amantur, & rapæ ad eum tecum quas potes, & dic eis: Hunc amemus, hunc amemus, &c.*

10°. Imò nec sanctissimam Christi humanitatem, seu Christum, secundum naturam humanam, & ea quæ temporaliter propter nos gessit, amore mansorio, seu propter se finaliter, amare permittit lib. 1. de doctr. christ. c. 34. *Ex quo intelligitur, quod nulla res in via tenere nos debeat, quando nec ipse Dominus, in quantum via nostra esse dignatus est, tenere nos voluerit, sed transire; ne rebus temporalibus, quamvis ab illo pro salute nostra susceptis & gestis, hæreamus infirmier, sed per eas potius curramus alacrius, ut ad Deum provehi atque pervehi mereamur. Et cap. 35. Hoc ergo ut nossemus. . . . facta est tota pro salute nostra, per divinam providentiam, dispensatio temporalis, quâ debemus uti; non quasi mansoria quâdam dilectione atque delectatione, sed transitoria potius, tanquam via, tanquam vehiculorum, vel aliorum quorumlibet instrumentorum; aut, sicut congruentius dici potest, ut ea quibus ferimur, propter illud ad quod ferimur, diligamus.*

11°. Ad quod significandum Christus Joan. 16. Discipulos suos, adhuc imperfectos, monuit de necessitate subtrahendi suam ipsis humanitatem, abeundique ad Patrem; *Si enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos. Quia videlicet humanitati illi, licet sanctissimæ, propter se finaliter inhærens amor Discipulorum, impedimento erat receptioni Spiritus sancti, uti Augustinus dicit tr. 94. in Joan. verba proximè relata sic explicans: Expedi vobis, ut hac forma servi aseratur à vobis: caro quidem factum Verbum habito in vobis; sed nolo me carnaliter adhuc diligatis. . . . Quia si carni carnaliter hæseritis, capaces Spiritus non eritis. Et infra: Non potestis capere Spiritum; quamdiu secundum carnem persisteris nosse Christum.*

12°. 10°. Nec ipsas etiam creatas virtutes propter se, seu propter creatam earum honestatem, in ea finaliter sistendo, amari posse docet in locis cap. 4. proferendis. Sequiturque ex proximè dictis. Si enim nec ipsa quidem sanctissima humanitas Christi esse potest finis etiam negativè ultimus amoris nostri; idem (eadem ratione) de creatis virtutibus dicen-

Tom. I.

dum. Eadem (inquam) ratione: quia scilicet nec virtutes, nec humanitas Christi, seu Christus secundum humanam naturam, præcisè rationem habent finis nostri, sed mediorum; seu (ut Augustinus loquitur) *vehiculorum, seu via ad finem.* Ideoque amari debent ut media, ut via, ut vehicula, non ut finis. Transitoria proinde, non mansoria dilectione, ut Augustinus concludit.

Ex his facile quisque videt profunditatem, sublimitatemque Augustinianæ doctrinæ, quamque merito Augustinus *Doctorem Aquila* nuncupetur. Merito namque dicitur *Aquila Doctorem*, cujus doctrina tam sublimis est & excelsa; ut & se erigat, & corda nostra erigi velit, non solum super terram, & super omnem ambitum aeris & cæli, sed & super omnem exercitum Angelorum; omnemque constitutionem invisibilium potestatum; donec perveniatur ad Deum. *Non prohibet (inquit expositione 2. in epist. Joan.) non prohibet te Deus amare ista, sed non diligere ad beatitudinem, sed ad hoc probare & laudare, ut ames Creatorem. . . . ad hoc utique arrham dat sponsus, ut in arrha sua ipse ametur. . . . Non ad fruendum hoc ametis, quod ad utendum habere debetis. Nam si eis, quibus utendum est, frui voluerimus, impeditur cursus noster, & aliquando etiam desectitur, ut ab iis rebus, quibus fruendum est, obtinendis, vel retardemur, vel etiam revocemur inferiorum amore præpediti.* Lib. 1. de doctr. christ. c. 3.

CAPUT III.

Altissimam, sanctissimam, divinissimam hanc Theologiam in primo maximoque mandato, aliisque Oraculis sacris fundatissimam, communis reliquorum Sanctorum traditio corroborat.

Quia omnes amores nostros in Deum propter se dilectum finaliter referendos, communis Sanctorum traditio docet, uti videbimus libro sequenti. Primumque & maximum mandatum, Basilii, Theodoretus, Victor Antiochenus, Franciscus Assisias, Aquinas, Thomas Villanovanus, &c. cum Augustino sic explicant, ut omnis deliberatus amor noster vel Dei propter se, vel propter Deum finaliter esse debeat; uti vidimus lib. 6. c. 5.

Sanctus quoque Leo Papa, serm. 5. de jejunio septimi mensis, animi rationalis mansorium amorem, cum Augustino, Fulgentio, Gregorio & Authore Libri de substantia dilectionis (Prolegomeno 6. c. 10. relatis) adæquatè dividit in amorem Dei & creaturæ, sive in amorem rerum æternarum & temporalium, aïens creaturis, seu temporalibus, transeunter utendum, tanquam viatico itinerris; non verò illis per amorem insistentium; veluti illecebri mansionis, nec eas proinde amandas amore mansorio, sed transitorio: *Duo sunt amores, ex quibus omnes procedunt volun-*

N

tates. . . Rationalis enim animus, qui sine dilectione esse non potest, aut Dei amator est, aut mundi, id est, creaturæ. In dilectione Dei, nulla nimia. In dilectione mundi, cuncta sunt noxia. Et ideo æternis rebus inseparabiliter inhaerendum, temporalibus verò transeuntiter utendum est, ut peregrinantibus nobis, & ad patriam redire properantibus, quidquid de profperitatibus mundi hujus occurrerit, viaticum sit itineris, non illecebra mansionis.

Hoc est quod aliis verbis l. 9. de Trin. c. 7. Augustinus insinuaverat, mansorium amorem adæquatè dividendo in charitatem & cupiditatem, charitatem sumendo pro quavis casta Dei propter se dilectione; cupiditatem, pro amore creaturæ non propter Deum; Nemo volens aliquid facit, quod non in corde suo prius dixerit, sive cujus verbum in corde suo non conceperit: quod verbum amore concipitur, sive creaturæ, sive Creatoris. Ergo aut cupiditate, aut charitate. Quasi dicat: nemo volens aliquid facit, quod non amore facit, vel creaturæ, vel Creatoris. Ergo nemo volens aliquid facit, quod non facit aut cupiditate, aut charitate: si enim facit amore mansorio creaturæ, facit cupiditate. Si facit amore mansorio Creatoris, facit charitate. Quam l. 3. de doctr. christ. c. 10. definit: *Motum animi ad fruendum Deo propter ipsum, & se atque proximo propter Deum.* Cùm igitur mansorium amorem medium inter charitatem & cupiditatem (taliter acceptas) Sanctorum Theologia non admittat, omnis amor creaturæ non propter Deum, secundum eandem Theologiam, est cupiditas: cùm non sit charitas. Omnis verò cupiditas est amor inordinatus, id est, peccatum, vel non sine illo. Et ideo Author Libri de substantia dilectionis apud Augustinum to. 6. Omne (inquit) quod præter charitatem agitur, non ordinata charitas est, sed inordinata cupiditas. Vide supra l. 4. cap. 5. & Prolegom. 6. cap. 10.

16 Denique laudatis Sanctis concinunt, Anselmus, Bernardus, Hugo Victorinus, Laurentius Justinianus, S. Thomas, &c. Siquidem Anselmus Monologii c. 66. *Nihil (inquit) est apertius, quam rationalem creaturam ad hoc esse factam, ut summam essentiam amet super omnia, sicut ipsa est summum bonum: immò ut nihil amet, nisi illam, aut propter illam. Quia illa est bona per se, & nihil est aliud bonum, nisi per illam.*

17 S. Bernardus in Soliloq. Verissima summæ justitiæ regula nihil nos amare permittit extraneæ, Deus. Et infra: *Deus solum amari debet à Creatore Deo, & à creatura Dei.* Lib. de natura & dignitate amoris cap. 7. *Luce clarius constat, nihil debere amari, nisi propter Deum: non enim Deus dignatur amari cum aliqua re, que propter ipsum non amatur.* Seim. 5. in Cœna Dom. *Sic diligendus est proximus, ut in illo semper diligatur Deus. Si sic diligis proximum, complesti mandatum. Debet enim sic diligere proximus, ut amoris causa semper sit Deus. Et*

Seim. 8. *Omnis creatura jure creationis ab illo est, & omnis creatura, in eo quòd creatura, bona est. Debet ergo ad hoc diligere creaturam, ut in ipsa Creator ametur: non ipsa per se, at per eum qui illam creavit. Qui enim sic diligit aurum; argentum; possessionem, variam suppellectilem; ita quòd hæc sunt sibi causa amoris, profectò non est in illo charitas Patris. Diligendus ergo Creator in cunctis creaturis est.*

Hugonis Victorini & S. Thomæ ad idem 18 testimonia habes lib. 6. c. 5. n. 46.

S. Laurentius Justinianus fol. 193. *Pudeat 19 hominem, creaturis inhaerendo, non amare bonum unde bona sunt.*

CAPUT IV.

Nullam creaturam propter se finaliter ordinare diligi, validissimis rationibus, Theologicis & Philosophicis, demonstratur.

Tres priores rationes produximus lib. 7. c. 20. Prima petitur ex eo quòd nulla creatura habeat esse, vel bonitatem, finaliter propter se. Nulla proinde habeat amabilitatem finaliter propter se. Solam quippe amabilis est, in quantum bona est.

Secunda petitur ex eo quòd nulla creatura in ordine rerum habeat rationem finis, etiam negativè ultimi; nulla proinde rationem finis, etiam negativè ultimi, habere possit in ordine amoris.

Tertia ex eo quòd sicut nulla creatura habet esse à se, sed à Deo; sic nulla esse & amabilitatem habet propter se, sed propter Deum. Vide rationes istas fufius deductas ibidem.

Quarta ratio sumitur ex Augustino lib. 22. 11 contra Faustum c. 78. *Est homo iniquus, cùm propter seipsas diligit res, propter aliud assumendas. Sic enim, quantum in ipso est, perturbat in se ordinem naturalem, quem lex æterna conservari jubet.* Atqui omnis creatura ab homine assumenda est propter aliud, videlicet propter Deum, utpote qui universa propter semetipsum operatus est. Proverb. 16. estque creaturarum omnium alpha & omega, principium & finis. Ergo fit homo iniquus, cùm propter se diligit creaturam, quæcumque illa sit.

Quinta ratio est, quia fit homo iniquus, 12 quancumque in volendo & amando subducit se à fine, ad quem volendum & amandum à primo movente Deo movetur ad volendum & amandum. Sed hoc facit quancumque creaturam amat, non propter Deum, sed propter ipsam finaliter creaturam. Major perspicua est: quancumque enim homo subducit se à fine, ad quem volendum & amandum à Deo primo movente movetur ad volendum & amandum, subducit se ab ordine primi sui moventis, primique principii. Quod ideo iniquum est & inordinatum, quia cùm homo nihil velle & amare queat

nisi per virtutem & motionem Dei (in quem, sicut in primum movens, primumque principium, omnes motus nostros operationesque reduci oportere probat S. Thomas 1. 2. q. 109. a. 2. ad 1. quodlib. 1. a. 7. lect. 1. in cap. 3. secundæ ad Corinthios, & lect. 3. in cap. 9. ad Rom. q. 6. de malo a. 7. lect. 3. contra Gent. c. 89.) in volendo & amando sequi debet ordinem primi sui moventis, primique principii; atque adeo velle & amare debet ob finem, ad quem volendum & amandum à primo suo movente primoque principio movetur (qui finis haud dubiè Deus est: cum nulla motio operatioque Dei ad extra alium habeat finem ultimum, nisi Deum Deique gloriam, propter quam universa operatur Deus.) Ut enim angelicè dicitur idem S. Thomas 3. contra Gent. 10. *Cujuslibet activi principii perfectio virtutis ex superiori agente dependet. Agens enim secundum agere per virtutem primi agentis. Cuius igitur secundum agens manet sub ordine primi agentis, indeficienter agit. Deficit autem in agendo, si contingat ipsum ab ordine primi agentis deflecti: sicut patet in instrumento, cum deficit à motu artis.* Et q. 3. de malo a. 2. *Necesse est omnes motus causarum secundarum causari à primo movente, sicut omnes motus inferiorum corporum causantur à motu celi. Deus autem est primum movens omnium motuum, & spiritualium & corporalium; sicut corpus celeste est principium omnium motuum inferiorum corporum.... Cum igitur aliquis est in debita dispositione & aptitudine ad recipiendam motionem primi moventis, consequitur actio perfecta, secundum intentionem primi moventis. Sed si non sit in debita dispositione & aptitudine ad recipiendam motionem primi moventis, sequitur actio imperfecta. Et tunc... quod est ibi de defectu, non reducitur in primum movens, sicut in causam: quia talis defectus consequitur in actione, ex hoc quod agens deficit ab ordine primi moventis.... Sic ergo dicendum, quod, cum Deus sit primum principium motionis omnium, quaedam sic moventur ab ipso, quod etiam ipsa seipsa movent, sicut que habent liberum arbitrium. Quae si fuerint in debita dispositione, & ordine debito ad recipiendam vel sequendam motionem, quae moventur à Deo, sequuntur bona actiones, quae totaliter reducuntur in Deum sicut in causam. Si autem deficiant à debito ordine, sequitur actio inordinata, quae est actio peccati. Quae profectò angelica doctrina concinit Augustinianæ dicenti, quod vitium in eo consistit, quod natura ab eo à quo facta sunt, arte discedunt. Quo ex principio conficitur, vitiosam esse voluntatem, dum in affectibus actibusque suis in id finaliter non tendit, ad quod à Deo movetur & ordinatur. Tunc enim subducit se à veritate & sapientia aeterna, subducendo se ab ordine divinæ motionis. Ea verò quae dicitur à veritate atque sapientia separatio, perversa voluntas est, quae inferiora dili-*

Tom. I.

guntur. Lib. 2. de lib. arbitr. c. 14. Tandem ergo motus & affectus voluntatis nostræ re-ctus est & ordinatus, quamdiu tendit in Deum, sicut in finem: tunc enim sequitur motionem primi moventis, per quam à primo movente in Deum movetur. Ex hoc ipso verò quod non tendit finaliter in Deum, sed in creaturam, subducit se ab ordine primi moventis sui; adeoque motus & affectus ip-sius est inordinatus.

Hujus rationis vis breviter hoc modo pro-poni potest: Homo nihil amare potest nisi per impressionem divini amoris: sicut ad nihil moveri potest nisi per impressionem divi-næ motionis. Eundem igitur finem sibi pro-ponere debet amando, quem Deus intendit, amorem illum nobis imprimendo. Si enim propter finem illum non amet, propter quem Deus amorem imprimit, subducit se à fine propter quem amandum, amorem Deus im-primit. Atque adeo subducit ab ordine divi-næ motionis. Quod est inordinatum.

Sexta ratio: inordinatus est affectus om-nis, qui de fine ultimo omnis appetitionis nostræ, facit non finem ultimum; & de non fine ultimo, facit finem ultimum. At hoc facit affectus omnis, quo homo creaturam propter se finaliter amat, non propter Deum. Facit enim quod Deus, qui in amando esse debet finis ultimus omnis appetitionis nostræ, non sit finis ultimus istius amoris & appeti-tionis, quæ homo creaturam amat non prop-ter Deum. Facit ergo de fine ultimo, non finem ultimum. Facit etiam de non fine ul-timo, finem ultimum, dum per amorem fi-naliter sic hæret in creatura, ut ultra non tendat. Cum illud sit finis ultimus amoris nostri, in quo amor noster finaliter sic hæ-ret, & requiescit, ut ultra non tendat. Tunc proinde homo creaturam (quæ in ordine re-rum non est finis ultimus) in ordine amoris facit finem ultimum amoris sui; dignitatem-que finis ultimi Deo subtrahit, cui jure com-petit, ut conferat creaturæ, cui jure non competit. Quam profectò dignitatem homo eo ipso subtrahit Deo, quo aliquid vult & amat, non propter ipsum (idè quippe Deus fi-nis est dictus, quia propter hunc cetera volumus. August. 10. Civit. 4.) eo quippe ipso digni-tatem illam creaturæ confert, quo eam di-gnam ducit, in qua per amorem finaliter hæ-reat.

Septima ratio: homo factus est ad imagi-nem & similitudinem Dei, in quantum ratio-ne, seu intelligentiæ & voluntate præditus est sicut Deus. Sed rationalis imago Dei ni-hil amare debet, nisi prototypon & facto-rem suum, vel certè nihil nisi propter ipsum. Tum quia si pictor imaginem pulchram depin-geret in tabula, & illi visum dare posset, & sensum, ut seipsam, pulchritudinem suam, & pictorem suum agnosceret, & coram se po-situm videret... nihil aliud imago illa toto co-natu ageret, quam amare, laudare, colere &

N n 2

venerari pictorem suum, à quo habuit ut esset, & tam pulchra esset, ait S. Thomas de Villanova supra lib. 6. n. 64. Tum quia imagini rationali ratio ad hoc data est, cum voluntate, ut sapienter diligit, & nihil nisi sapienter diligit. Atqui nulla alia est qua vera sit sapientia, vel intelligentia creaturae rationalis, nisi dilectio Creatoris, ait S. Fulgentius lib. 1. ad Monim. c. 18. Quia sine illa dilectione nullus promoveretur ad beatitudinem, ad quam vult Deus ut quovis actu tendat, eamque indefinenter appetat. Propterea namque beatitudinis appetitum creaturae rationalis usque adeo voluit esse naturaliter insitum, ut nihil, nisi ex eo velle & amare possit, ut dixi lib. 3. n. 22. Contra Dei ergo moventis voluntatem, imò contra naturam suam agit, quandocumque eò per amorem non tendit.

26 Octava ratio: inordinatum est, quòd creatura rationalis ibi velit per amorem requiescere, ubi non potest quietem invenire. Hoc autem toties vult, quoties vult creaturam propter se finaliter amare. Hoc ipso namque quòd creaturam vult amare finaliter propter se, non propter Deum, vult amorem suum in creatura terminari. Vult ergo amorem suum in creatura quiescere. Siquidem affectus omnis in termino suo quiescit: cum ultra terminum suum non tendat. Dum igitur affectus & amor in creatura terminatur, ultra non tendens in Deum, in creatura quiescit. In nulla tamen creatura quietem invenire potest rationalis creatura. Ut enim Augustinus testatur, experientiaque docet: *inquietum est cor nostrum donec requiescat in te.*

27 Nona ratio: homo per amorem nulli ordinatè servit, nisi Deo, ut Augustinus contestatur lib. 6. de Musica c. 15. *Ipsa est anima ordinatio, quæ nulli servit, nisi Deo.* Nihil ergo ordinatè propter se finaliter diligit, nisi Deum. Si quid enim aliud propter se finaliter diligit, illi servit. Quia amor quo quidpiam propter se finaliter amatur, amantem amati servum facit. Cum ea sit natura amoris, quo quidpiam amatur tanquam finis, etiam negativè ultimus, uti ostendimus lib. 5. n. 50. Et idem Augustinus lib. de morib. Eccles. c. 3. dicit quòd *cum volunt homines res mortales per dominationem tenere, ab his ipsis potius per cupiditatem, id est, earum propter se finaliter amorem tenentur, & rerum mortalium servi sunt.*

28 Decima ratio: *omnis humana perversio est, quòd etiam vitium nominatur, fruendis uti velle, atque utendis frui.* Augustinus lib. 83. 99. q. 30. *Nec est enim alia vita hominis vitiosa atque culpabilis (inquit lib. 10. de Civitate c. 10.) quam male utens & male fruens, utendo fruendis, & fruendo utendis.* Atqui creaturas propter se diligere, est utendis frui. *Frui namque est amore alicui rei inherere propter seipsam,* ait Augustinus lib. 2. de doctr. christ. c. 4. *Et dicimus eà re nos perfrui, quam diligimus propter seipsam.* Ibidem c. 31. Igitur Au-

gustino iudice, perversum est, sive culpabile & vitiosum creaturam propter se finaliter amare. Cum hoc sit creaturam frui. Et creaturis utendum sit, solo Deo fruendum, prout Augustinus docet lib. 1. de doctrina christ. c. 5. 22. & 31.

Porrò cum Augustinus dicit, quòd omnis humana perversio sit fruendis uti, atque utendis frui: perversiois nomine vitium, seu culpam intelligit, prout abstrahit à mortali & veniali; non verò solam mortiferam perversioem, uti manifestum est ex eo quòd perversioem cum vitio confundat (*omnis humana perversio, quòd etiam vitium nominatur*) perversioisque nomine inordinationem intelligat. Perversioem namque ordinationi contraponit, ut constat ex antithesi quam immediatè subjungit: *ita & omnis ordinatio, fruendis frui, & utendis uti.* Denique eodem modo dicit, omnem humanam perversioem esse utendis frui, & uti fruendis; quo supra dicit, *non esse aliam vitam hominum vitiosam, atque culpabilem, quam male utentem, & male fruentem.* Hæc quippe propositio æquipollens priori: cum male uti, secundum Augustinum, sit fruendis uti; & male frui, sit utendis frui. Atqui per vitam hominum vitiosam atque culpabilem in posteriori hac propositione Augustinus intelligit tam venialiter quam mortaliter talem. Ergo & in priori, per humanam perversioem, intelligit tam venialem quam mortalem.

Hinc perperam aliqui Noviores perversiois nomine in allegato Augustini testimonio, solam mortalem intelligunt, ut sibi viam faciant dicendi, Augustinum in eodem testimonio de sola illa fruitione loqui, quæ quidpiam diligitur propter se, tanquam finem positivè ultimum, tanquam finem utique hominis, quem omnibus ipse præferat, & in quo beatitudinem suam collocet. Si enim de sola ista fruitione loqueretur Augustinus, perspicuè falsa foret propositio ipsius: *omnis humana perversio, seu inordinatio est, fruendis uti, atque utendis frui.* Cum de fide sit, non omnem humanam perversioem, seu inordinationem, vel culpam, esse mortiferam; non omnem proinde consistere vel in positiva fruitione utendorum, vel in usu positivè fruendorum, illo ipsorum sensu. Perspicuè quoque (secundum ipsos) falsa foret altera propositio, ibidem ab Augustino immediatè subjecta: *omnis ordinatio est fruendis frui, & utendis uti.* Cum ipsi censeant ordinatos esse actus quarumcumque virtutum, absque relatione in Deum, tanquam finem ultimum, absque positiva proinde illa fruitione, seu Dei, seu virtutis.

Denique cur loco illo Augustinus de sola illa loquitur positiva fruitione, potius quam alio quocumque loco? alius profectò locus infinitas agnoscit fruiciones utendorum, quibus res creatæ propter se inordinatè diliguntur, tamen non diliguntur propter se tanquam fi-

nem positivè ultimum, sive tanquam finem hominis, ut videre est l. 1. de Civitate Dei c. 9. & lib. 21. exposit. in Psal. 29. 40. 80. lib. de vera relig. c. 4. Enchirid. c. 68. ferm. 121. de diversis, ubi in iustis infinitos admittit inhæsiuos & mansorios amorculos creaturarum ad usum concessarum, quibus iusti eas amant finaliter propter se, licet non præponant eas Christo, nec eas amant tanquam finem positivè ultimum. Vel sola definitio fruitionis id liquidò demonstrat: siquidem *frui, est amore alicui rei inhærere propter seipsam*, uti dicit lib. 1. de doctr. christ. c. 4. ubi cum dicit *propter seipsam*, non intelligit *tanquam finem positivè ultimum*, sive tanquam finem ultimum hominis. Cum ibidem c. 34. nullam agnoscat dilectionem, quæ non sit fructio vel usus. Nullum proinde medium. Cum tamen apertissimè detur, atque ab Augustino admittatur dilectio media inter usum & fruitionem illam positivam. Talis quippe est fructio negativa, quæ creatura diligitur propter se, tanquam finem, non positivè, sed negativè ultimum.

32 Undecima ratio: quidquid homo amat non propter Deum, cupiditate amat (non enim amat charitate: ergo cupiditate: cum omnis amor vel charitas sit generatim sumpta pro amore Dei propter se; vel cupiditas sumpta pro amore creaturæ non propter Deum) sed quidquid homo cupiditate amat, inordinatè amat. Tum quia, ut Augustinus dicit ferm. 23. de v. 24. Psal. 72. *Quidquid bonè amas, charitate amas. Tum quia, ut idem ait l. de grat. Chr. c. 20. Aliud est charitas, radix omnium bonorum; aliud cupiditas, radix malorum, tantumque inter se differunt, quantum virtus & vitium. Et infra: Cupiditas hominis, vitium est. Et ferm. 115. de diversis: Cupiditas nihil boni potest generare. At verò tunc est cupiditas, cum propter se amatur creatura, lib. 9. de Trin. c. 8. Et quid aliud cupiditas, nisi amor à Deo ad creaturam deficiens, sive amor quo non Deus, sed creatura propter se, non propter Deum amatur? Talem verò amorem esse peccaminosum divinâ se voce didicisse ait lib. 12. confess. c. 11. *Dixisti mihi, Domine, voce forti in aurem interiorem, quod hoc solum à te non est, quod non est, motusque voluntatis à te, qui es, ad id quod minus est, quia talis motus delictum atque peccatum est. Talis proinde amor, est illa cupiditas, de qua loco citato de gratia Christi: Cupiditas hominis, quæ vitium est, hominem habet autorem, vel hominis deceptorem; non hominis Creatorem.**

33 Duodecima ratio: homo tenetur omni vitâ suâ rationali, omni proinde die, horâ & momento illius, Deum propter se diligere, ut ex Scriptura & Patribus ostensum est lib. 6. cap. 5. & seqq. nullâ ergo horâ, nullo momento potest creaturam propter se finaliter diligere, sive in creatura per amorem hære. Cum hoc ipso Deum propter se non diligit, quo creaturam propter se finaliter, non propter Deum diligit. Sed & ipsum ampliùs osten-

dunt Scriptura, Traditio, ratio, quibus libro 8. demonstrabimus, nullum amorem, & actum nostrum deliberatum esse usquequaque ordinatum, qui non fuerit ordinatus, seu relatus in Deum propter se dilectum.

Denique creaturam propter se finaliter amari non posse absque peccato, probant mali effectus istius amoris, satis demonstrantes innocentem non esse tot malorum parentem. Mali autem effectus ipsius sunt 1.º. diminutio divini amoris, satis superque probata superius. 2.º. amissio temporis, sicut & inclytæ illius libertatis, cum qua anima sic à Deo condita est, ut soli Deo serviat, serviendo regnet. Quam libertatem per mansorium creaturæ amorem amitti constat ex dictis n. 27. 3.º. agglutinatio amantis ad rem amatam, quæ fit ut ab ea sine dolore & difficultate non separetur, & anima immunda efficiatur ex unione cum bono inferiori. 4.º. inquietudo & instabilitas. Quia anima rei instabili conglutinata omnes motus ipsius sentit dum veniunt, timet dum prævidet, luget dum acciderunt, &c. prout quotidiana experientia docet.

CAPUT V.

Ne ipsa quidem virtutes propter se finaliter; sive propter creaturam earum honestatem, in ea sistendo, ordinatè amantur secundum Augustinum.

Probat 1.º. quia lib. 19. de Civitate c. 25. 33. apertissimè dicit, quòd virtutes, quas sibi videtur habere humana mens, per quas imperat corpori & vitiis, ad quodlibet adipiscendum, vel tenendum, nisi ad Deum retulerit, etiam ipsæ vitia sunt potiùs quam virtutes. Nam licet à quibusdam tunc vera & honesta pellantur esse virtutes, cum ad seipsas referuntur, nec propter aliud expetuntur; etiam tunc inflata & superba sunt. Et idè non virtutes, sed vitia iudicanda sunt.

Suarez l. 1. de grat. c. 7. in tantum miratur dictum Augustini, ut incredibile esse dicat. Verùm credibile visum est Angelico Doctore, illud referenti & approbanti opusc. 16. aliàs 61. de humanitate Christi c. 3. Credibile etiam visum est S. Remigio in lib. de tenenda verit. Script. c. 10. ubi sic: *Homines... habent arbitrium voluntatis; ut... possint velle etiam quadam bona... quæ cum propter solam vitæ honestatem appetuntur, sine dubio inflata & elata sunt.* Credibile denique videtur consulentibus Christianam potiùs Philosophiam, quàm Peripateticam, vel Stoicam, potiùsque rationem christianam & consequentem, quàm purè humanam & antecedentem. Christianam quippe Philosophiam consulentes, suspiciunt mirabilem Augustinianæ doctrinæ profunditatem, sanctitatem, soliditatem, sublimitatem, sibi per omnia constantem, firmissimisque atque utroque Testamento firmatis christianæ vitæ principiis innitentem, communi quoque

Sanctorum traditione vallatam, de ordine amoris, de fine ultimo cujuscumque humanae operationis, de omnibus vitae & virtutum officiis & actibus eò referendis, de Deo in omnibus diligendo, de non diligenda ulla creatura finaliter propter se. Istis namque principiis edocemur, solum Deum amandum ut finem ultimum, nedum totius vitae nostrae, sed & cujuslibet deliberatae actionis affectionisque nostrae. Nec proinde ullos actus, vel affectus nostros, aut virtutes nostras, esse posse finem; etiam negativè ultimum, in quo amor noster voluntariè hæreat: cum in ordine rerum non habeant rationem finis, sed mediè ad Deum, tanquam finem, tam negativè quàm positivè ultimum, dignitasque finis, etiam negativè ultimi, major sit, quàm nobis, vel actibus nostris, aut virtutibus, secundum ordinem rerum, conveniat. Talem verò oportet esse amoris ordinem, qualis est ordo rerum.

37 Et ideò, dum nos ipsos, vel actus, affectus, aut virtutes nostras amamus, ut finem, etiam negativè ultimum, ibi sistendo, nec ulterius ad Deum referendo, amor ille noster est appetitativus nostri, vel actuum, affectuum, aut virtutum nostrarum, supra suam dignitatem & meritum; utpote supra illum quem in rebus habent ordinem. Appetere verò nos ipsos, vel nostra, supra dignitatem & meritum, notoria superbia est.

38 Christianam hanc rationem insinuat S. Thomas loco citato, cum dicit: *Est autem desiderium desiderati duplex. Nam illius ut finis; hujus verò ut via ad finem...* Aristoteles: *Propter quod unumquodque, & ipsum magis. Similiter amans, appeto Deum, appeto virtutem, sed Deum ut finem; virtutem ut ad finem.* Augustinus: *Virtutes si propter se appetuntur, nec ad aliud referuntur, inflata sunt. Et ideò non jam virtutes, sed vitia appellanda sunt.*

39 Nec una dumtaxat, sed duplex ea in appetitione (quà v. g. temperantiam nostram amamus ut finem, seu finaliter propter se) superbia se prodit. Una, quâ temperantiam nostram amamus ut finem qui, saltem negativè ultimum; eique proinde tribuimus excellentiam, soli Deo convenientem. Altera, quâ nos ipsos aestimamus ut finem cui temperantiam ultimam amamus, saltem negativè, dum nec ipsam, nec nos ulterius ad Deum referimus. In quibus enim nec Deus, nec proximus est finis, cui bonum amamus, in iis nos ipsi sumus (cum omne bonum, quod amamus, alicui ultimam amemus, tanquam fini cui, vel utique nobis, vel Deo, vel proximo, prout vidimus lib. 3. n. 23.) nobis igitur tribuimus plusquàm nobis competat, nos dignos aestimando, ad quos velut ad finem cui, bonum aliquod (propter Deum non amatum) ultimam referatur. Quod haud dubiè superbia est. Cum soli Deo dignitas ista conveniat; nos autem indigni sumus omni

bono, ad nos ultimam relato, in Deoque & propter Deum non amato.

Accedit quòd seipso delectari, seipso sibi complacere, &c. superbia sit, ut Augustinus dicit: *Cum autem anima seipsa delectatur, nondum re incommutabili delectatur. Et ideò adhuc superbia est: quia se pro summo habet, dum in se quiescit, velut in fine delectationis suae; cum in ipso solo summo bono conquiescere debeat.* Atqui seipso delectatur, qui dignum se aestimat aliquo bono, sive virtutis, sive scientiae, &c. absque ulteriori ad Deum relatione.

Probatum 2°. quia lib. 4. contra Julian. 41 c. 3. dicit, quòd virtutes, quae carnalibus delectationibus, vel quibuscumque commodis & emolumentis temporalibus serviunt, vera profus esse non possunt. *Quae autem nulli rei serviunt, nec ipsa vera sunt. Vera quippe virtutes Deo serviunt in hominibus, à quo dantur hominibus; &c. Quid est, Deo serviunt? Et quanam virtutes Deo serviunt? solae illae quae ad Deum referuntur; sicut solae illae carnalibus delectationibus, vel emolumentis temporalibus serviunt, quae ad istas delectationes, vel emolumenta referuntur; sicut etiam virtutes illae nulli alii serviunt, quae ad nihil aliud, nisi ad seipsas referuntur. Vide infra num...*

Probatum 3°. quia lib. 5. de Civit. c. 12. 42 *Neque enim est vera virtus (inquit) nisi quae ad Deum tendit, quo melius non est.* Et lib. 4. contra Julianum c. 3. *Cum non ad suum referuntur Authorem dona Dei, hoc ipso (non dicit, cum ad malum finem referuntur, sed hoc ipso quòd non ad suum referuntur Authorem) mali his utentes, efficiuntur injusti.* Lib. 1. de nuptiis & concup. c. 4. *Absti pudicium veraciter dicit, qui, non propter Deum verum, fidem conjugii servat uxori.*

Probatum 4°. quia epist. 5. dicit, quòd 43 *caelestis auctoritas voluntariam paupertatem, continentiam, benevolentiam, justitiam, atque concordiam, veramque pietatem persuadet, non tantum propter istam vitam honestissimè agendam (nota bene) nec tantum propter civitatis terrene concordissimam societatem; verum etiam propter adipiscendam sempiternam salutem, & sempiterni cujusdam populi caelestem divinamque Rempublicam.* Quod magis explicans epist. 52. c. 3. *Si omnis, inquit, prudentia tua, quâ consulere conaris rebus humanis; si omnis fortitudo, quâ nullius iniquitate adversante terreris; si omnis temperantia, quâ in tanta labe nequissima consuetudinis hominum, te à corruptionibus ablines; si omnis justitia, quâ rectè judicando, sua cuique distribuis: id laborat, id nititur, ut ti, quibus vis ut bene sit, salvi sint corpore, & ab omni cujusquam improbitate tui atque pacati... non erunt vera virtutes tuae... Si autem virtutes illas, à quo acceperis sentiens, eique gratias agens, ad ipsius cultum... conferas... vera illa virtutes erunt. Quare & quia, ut ait c. 4. virtus non est*

est nisi diligere quod diligendum est. Ad eligere, prudentia est; nullis inde averiti molestus; fortitudo est; nullis illecebris; temperantia est; nullâ superbâ, justitia est. Quod autem eligamus quod præcipue diligamus, nisi quo nihil melius est invenimus? ... hoc Deus est. Et de moribus Eccles. Cathol. c. 15. Nihil omnino esse virtutem affirmaverim, nisi summum amorem Dei. Namque illud quod quadripartita dicitur virtus, ex ipsius amoris vario quodam affectu, quantum intelligo, dicitur. Itaque illius quatuor virtutes. . . sic etiam definire non dubitem, ut temperantia sit amor, integrum se præbens ei quod amatur. Fortitudo, amor facile tolerans omnia, propter quod amatur. Justitia, amor soli amato serviens, ac propterea recte dominans. Prudentia, amor eo quibus adjuvatur, ab eis quibus impeditur, sagaciter seligens. Sed hunc amorem, non cuiuslibet, sed Dei esse diximus, id est, summi boni, summa sapientia, summa concordia. Quare definire etiam sic licet, ut temperantiam dicamus esse amorem Deo sese integrum incorruptumque servantem. Fortitudinem, amorem omnia propter Deum facile perferentem. Justitiam, amorem Deo tantum servantem, & ob hac bene imperantem cæteris, qua homini subiecta sunt. Prudentiam, amorem bene discernentem ea quibus adjuvetur in Deum, ab us quibus impediri potest.

44 Probatur denique omnibus Augustini testimonio, quibus docet solo Deo fruendum, nullâ creaturâ, ne ipsâ quidem Christi humanitate. Hinc enim manifestè conficitur, virtutibus creatis utendum, non fruendum; eas proinde propter se finaliter non expetendas, nec amandas, sed propter beatitudinem, uti docet Augustinus lib. 13. de Civit. c. 8. & cum Augustino Lactantius 1. 3. divin. Instit. c. 12. & 17. lib. 5. c. 17. & 18. & lib. 6. c. 9. Omnibus item testimonio quibus supra cap. 2. dicit nullam creaturam propter se amandam. Nihil enim bene diligere nisi charitate, quodque bona voluntas (sine qua nulla vera virtus) non est aliud quam charitas, lib. de grat. Christi c. 21. Bona voluntas est ipsa charitas, homil. 8. inter 50. Quodque nihil aliud est bene vivere (quod sit ordinato virtutum amore) quam toto corde, totâ animâ, totâ mente Deum diligere. Quod denique ad opus bonum, bene factum, natura non sufficiat. Quam tamen sufficere dicit ad opus bonum, factum amore justitiæ creatæ.

CAPUT VI.

Satisfit argumentis in contrarium.

45 **O**bjicies 1°. Augustinus frequenter ait, opus bonum, atque adeo virtuosum bene fieri, dum fit amore justitiæ, amore veritatis atque rectitudinis, &c. Igitur ad veræ virtutis actum, solum requirit amorem justitiæ, amorem veritatis, amorem rectitudinis, &c.

Respondeo Augustinum id non dicere de solo amore veritatis, justitiæ & rectitudinis creatæ, sive prout veritas, justitia & rectitudo sunt extra Deum, in hominibus, velut in rivulis; sed prout sunt in Deo, velut in fonte omnis veritatis, justitiæ & rectitudinis creatæ. Ut enim dicit serm. 17. de verbis Apost. Dominus justitia est. Lib. 8. de Trin. c. 6. & 9. In Deo inspicimus incommutabilem formam justitiæ, secundum quam hominem oportere vivere judicamus. Et ut significet isto sensu se loqui in locis, ubi dicit, opus bene fieri, dum fit amore justitiæ, &c. amorem justitiæ non semel confundit cum amore Dei, opusque factum propter justitiam, cum opere facto propter Deum, unum per alterum explicando, ut exposuit in epist. ad Galat. Nondum justitiam propter Deum, & propter justitiam diligit. Tract. 100. in Joan. propter Deum, hoc est propter veram justitiam. Serm. 15. de verb. Apost. c. 7. Amor justitiæ, amor charitatis Dei. Denique epist. 144. perspicue declarat, se per justitiæ amorem, intelligere amorem justitiæ ut est in Deo, sive justitiæ, de qua fortissimus justitiæ dilector exclamatur: Quis nos separabit a charitate Christi? neque mors, neque vita. . . poterit nos separare a charitate Dei. . . vide quemadmodum. . . ita conclusit, ut eandem diceret charitatem Dei, quam dixerat Christi. Et quid est a charitate Christi? nisi a charitate justitiæ. De illo quippe dictum est: qui factus est nobis sapientia a Deo; & justitia; & sanctificatio. . . Qua charitas Dei. . . diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. . . Quâ charitate lex verissime impletur. De illa itaque justitia loquitur, de qua lib. de catech. rud. c. ult. dicit, quod amandus est Deus. . . sicut amatur sapientia, & veritas, & sanctitas, & justitia, & charitas. . . non quemadmodum sunt ista in hominibus, sed quemadmodum in ipso fonte incorruptibilis & incommutabilis sapientia, &c.

Objicies 2°. Quisquis amat quod Deo placitum est, bene amat. Sed quisquis amat justitiam creatam, amat quod Deo placitum est. Ergo bene amat.

Respondeo antecedens & consequens esse verum de eo qui amat quod Deo placitum est, eo fine & modo quo Deo placitum est; non de amante alio fine & modo, quam quo Deo placitum est.

Objicies 3°. Quidquid per se amabile est, amabile est propter se. Atqui omnis virtus per se amabilis est. Cum omne quod per se conveniens est homini (uti est creata virtus) per se amabile sit.

Respondeo 1°. nec hanc objectionem, nec præcedentem, depromptam esse ex Augustini doctrina, nec proinde facere contra assertionem capitis præcedentis.

Respondeo 2°. virtutem nec esse per se bonam, nec per se homini convenientem, nec per se amabilem per modum finis, sive

positivè sive negativè ultimi, sed dumtaxat per modum medii ad talem finem. Et ideo non esse amabilem finaliter propter se. Quia illud solum propter se finaliter amabile est, quod amabile est per modum finis negativè vel positivè ultimi.

Objicies 4°. Sequeretur ex dictis virtutes Philosophorum esse vitia. Quod est damnatum à Pio V.

Respondeo pro solida solutione videnda quæ dixi Prolegomeno 6. c. 15. §. 7.

CAPUT VII.

Si ne ipse quidem creata virtutes propter se finaliter ordinate amari possint, multò minus res temporales, prout ex utriusque Testamenti Scripturâ, ratione & Augustino ostenditur.

49 **O**stenditur (inquam) 1°. ex veteri Testamento Eccli. 18. *Post concupiscentias tuas non eas*, id est post cupiditates tuas, animæ tuæ permittendo, ut rerum transeuntium amorem sectetur. Ut enim Augustinus l. 83. qq. q. 33. *Nihil aliud est cupiditas (pressius accepta) nisi amor rerum transeuntium.* De quibus Ecclesiastes c. 1. solemne istud oraculum pronuntiavit: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Vanus est autem qui diligit vanitatem, ut rursum Augustinus dicit lib. 1. de moribus Eccl. c. 21. *Procul dubio vanitates sunt, qui diligunt vanitatem.*

50 Et quid sunt res temporales, nisi divitiæ, honores, voluptates? Divitiarum propter se amorem Psalmista prohibet Psal. 61. *Divitia si affluant, nolite cor apponere.* Prohibet & Spiritus sanctus omnibus locis, quibus avaritiam culpât. Nam, ut Augustinus dicit serm. 105. de temp. *Avaritia est, esse velle divitiam.* Et serm. 47. de diversis: *Amator pecunie, vocatur avarus; honoris amator, vocatur ambitiosus; corporum pulchrorum amator, vocatur lascivus.* Avaritia verò in tantum prohibetur, ut Eccli. 10. dicatur, *avaro nihil esse scelestius.* Quod mox exponitur istâ æquipollenti propositione: *Nihil est iniquius, quam amare pecuniam.*

51 Cùmque honoris amator sit ambitiosus, ut audivimus ex Augustino, honoris & humana gloria amorem Scriptura prohibet omnibus locis, quibus superbiam prohibet & ambitionem: unde Jeremiæ 9. *Non gloriatur sapiens in sapientia sua, & non gloriatur fortis in fortitudine sua, & non gloriatur dives in divitiis suis.* Cùm denique veneret voluptatis amator, sit luxuriosus; amatorque voluptatis cibi & potûs, sit gulosus; utriusque voluptatis amorem prohibet, ubicumque gulam & luxuriam prohibet. Num. 15. à Deo graviter puniti sunt filii Israël, quòd ad ollas carniùm Egypti inhiansent. Proverb. 6. Spiritus sanctus jubet ut *custodiamus nos à blanda lingua extranea.* *Non concupiscat pulchritudinem ejus*

cor tuum. Job. 6. *Quis conjugium ita suscipiant, ut... sue libidini ita vacent sicut equus & mulus... habet potestatem demonium super eos. Tu autem... accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quam libidine ductus.*

Novi quoque Testamenti Scriptura temporalium amorem prohibet, 1. Joan. 2. *Nolite diligere mundum, neque ea qua in mundo sunt.* Quid est, nolite diligere ea quæ in mundo sunt? nolite diligere divitias, nec honores, nec carnis voluptates: subjungit namque Joannes, *Omne quod est in mundo, aut concupiscentia carnis est, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.* Ubi per carnis concupiscentiam, Augustino interprete tr. 2. in epist. Joann. intelligit amorem, seu desiderium earum rerum, quæ pertinent ad carnem, sicut cibus, & concubitus, & cetera hujusmodi, cum annexis voluptatibus. Per oculorum concupiscentiam intelligit omnem curiositatem videndi, sciendi, experiendi: *Per oculos enim maximè curiositas prævalet*, ait Augustinus in Psal. 8. Per superbiam vitæ intelligit amorem omnium illarum rerum, unde apud homines sæculi homines magnificantur, ut sunt honores, divitiæ, gloria, potentia, &c. Prohibet proinde Joannes omnem humanam cupiditatem. Quia triplici illâ concupiscentiâ, seu cupiditate, humana cupiditas adæquatè dividitur. *Nihil quippe invenis undè tentetur cupiditas humana; nisi aut desiderio carnis, aut desiderio oculorum, aut ambitione sæculi.* Augustinus tr. 2. in epist. Joan. Unde in Psal. 8. dicit, quòd *hac tria genera vitiorum, voluptas carnis, & superbia, & curiositas, omnia peccata concludunt.*

Paulus etiam (Augustino teste lib. 1. de moribus Eccl. c. 20.) *jubet nihil hujus mundi diligere, cùm ait Rom. 12. Nolite conformari huic sæculo.* Temporalia namque & mundana propter se diligere, est ipsis conformari; eodem Aug. ibidem. c. 21. dicente, *ei rei quemque conformari, quam diligit.* Siquidem talis est unusquisque, qualis ejus dilectio est. Aug. tr. 2. in epist. Joan. sive quale est quod diligit, ut Rupertus ait in illud Osee 9. *Facti sunt abominabiles, sicut ea qua dilexerunt.* Unde iterum Augustinus serm. 121. *Amando Deum, efficitur dii.* Et *amando mundum, dicimur mundus.* Et citato tr. 2. in epist. Joan. *Si terram diligis, terra eris.* Itaque nisi voluntas, quidquid in eis rebus capit, ad meliorem veriorumque vitam (æternam, seu Deum) referat... quid aliud facimus, nisi quod Apostolus facere prohibet, dicens: *Nolite conformari huic sæculo?* Idem l. 11. de Trin. c. 15. Istis proinde verbis præcipit Apostolus, ut *quidquid in usu temporalium rationabiliter facimus, æternorum adipiscendorum amore faciamus, per ista transeuntes, illis adherentes.* Idem lib. 12. de Trin. c. 13.

Rursus idem Apostolus 1. Cor. 3. *Quintus sar hoc mundo, quasi non utantur.* Ad quæ verba

verba Augustinus l. 3. contra Julianum c. 16. *Quid est, quasi non utantur nisi, non diligant quod utuntur: quoniam tale est, ut bene aliter non utantur. Et hoc etiam in his rebus observandum est, qua in hoc mundo sic bona sunt, ut tamen eas diligere non oporteat.*

56 Et iterum ad Coloss. 3. *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de celo caelestis. Qualis terrenus, tales & terreni. Qualis caelestis, tales & caelestes. Sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem caelestis. Hoc est, inquit Augustinus l. 1. de moribus Eccl. c. 19. exire veterem, & induere novum. Omne igitur officium temperantia, est exire veterem hominem, & in Deo renovari, id est, contemnere omnes corporeas illecebras... totumque amorem ad invisibilia & divina conferre. Illecebra autem corporis sunt in omnibus qua corporeis sensibus attinguntur, qua à nonnullis etiam sensibilia nominantur... Et ideo in Scripturis sanctis visibilibus nomine sensibilia cuncta significatur. Itaque in novo Testamento sic ab istorum amore prohibemur: non respicientes qua videntur, sed qua non videntur. Qua enim videntur, temporalia sunt; qua autem non videntur, aeterna sunt. Viti sumus converti ad ea qua videntur. Non sunt igitur ista diligenda... Amandus igitur solus Deus est: omnis verò iste mundus, id est, omnia sensibilia contemnenda. Utendum autem his ad via huius necessitatem, ad cuius subventionem instituta sunt.*

57 *Habet igitur vir temperans, in eiusmodi rebus mutabilibus & fluantibus, via regulam, utroque Testamento firmatam (concludit Augustinus l. 1. de moribus Eccl. c. 21.) ut nihil eorum diligat, nihil per se appetendum putet, sed ad via huius atque officiorum necessitatem, quantum satis est, usurpet, utentis modestià; non amantis affectu.*

58 *Qua profectò regula non utroque dumtaxat Testamento, sed & multiplici ratione firmatur. Duodecim imprimis rationibus, quibus cap. 4. demonstravimus, inordinatum esse amorem cuiuscumque creaturæ finaliter propter se.*

59 *Deinde 1º. quia temporalia propter se appetere, est falsis bonis illudi atque decipi. Quid est enim aliud falsis bonis illudi atque decipi, quam teipso inferiora miranda & appetenda arbitrari? Idem loco proxime citato. Si falsa bona non essent, vana non essent. Vana autem usque admodum sunt, ut vanitates dicantur, Eccl. 1. Unde & mundi gloriam inanem vocat Apostolus, pro eodem accipiens humanam, seu mundi gloriam; & inanem gloriam, 2. Cor. 5. Non efficiamur inanem gloriae cupidi. Divitias quoque fallaces Salvator vocat Matth. 13. cum ait: Fallacia divitiarum suffocat verbum. Unde Gregor. hom. 15. in Evang. Evangelistâ testante... Dominus fallaces divitias appellat. Fallaces enim sunt, qua nobiscum diu permanere non possunt. Fallaces, qua mentis nostra inopiam non expellunt, &c.*

Tom. I.

2º. Homo tam sublimis est conditionis (ait Illustrissimus Castoriensis lib. 1. de Amore poenitente c. 1.) & tam excelsum inter omnes creaturas ordinem nactus, ut omnibus rebus corporalibus sit praepositus, solusque Conditor sit finis, bonum & perfectio ejus; vel si quid aliud sit ipsi bonum, non nisi bonum usuale & ministeriale; non fruibile & finale. Ideò namque Creator, ipsum creare volens: *Faciamus, inquit, hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & praestit piscibus maris, & volatilibus caeli, & bestiis terrae, &c.* Id est, (inquit Castoriensis) "faciamus hominem imaginem nobis similem, ut non delectetur in piscibus maris; & volatilibus caeli; & bestiis terrae: non ut universa terrae, omnique quod movetur in terra, esurientem affigat amorem, & in eis velut sine & loco suo conquietetur; sed ut Deo, tamquam... ultimo fini... amore subditus, piscibus maris, volucris caeli, bestiis & reptilibus terrae, omnique corporeae creaturæ non serviat indignus, sed praestit divino lumine plenus; nec eis subjaceat, quærens in illis bonum suum; sed eis uti servis dominetur... in dulcissima fruitione semper manentis sapientiae constitutus." Justum quippe est, ut quem admodum illis praestit in essendo; sic praestit in amando; nec proinde illa propter se finaliter diligat. Quia suæ hoc ipso conditionis & dignitatis obliviscitur, quo eis in amando non praestit, sed subicitur. Eis verò hoc ipso in amando subicitur, quo ea propter se finaliter diligit (ut constat ex dictis n. 27. necnon ex eo quod Augustinus l. 10. confessionum c. 6. dicit: *Amore subduntur eis*) quod profectò inordinatum est. *Perversi namque animi est, & inordinati, eis sequendis subici, quibus ad nutum suum ducendis divino ordine ac jure praestitatus est. Merito itaque Epictetus primis Enchiridii sui capitibus decernit ad obtinendam animi libertatem, vitandamque servitutem; cavendum earum rerum amorem quas inviti possumus amittere.*

3º. Amore mansorio rerum temporalium seu corporalium animus sordidatur. Igitur amor ille est inordinatus. Probatut antecedens. Tum quia *sordes animi sunt, amor quarumcumque rerum, praeter animam & Deum.* Augustinus lib. de utilit. cred. c. 16. Tum quia *animus noster terrenorum cupiditate sordescit.* Idem lib. 2. de serm. Dom. in monte c. 13. Et ratio est; quia per amorem temporalium, rerumque quarumcumque inferiorum, illis miscetur (cum amor sit quidam velut animi contactus, & velut egressus amantis à seipso, ingressusque in rem amatam) at verò sordescit aliquid, cum inferiori miscetur natura (ait Augustinus ibid.) *quamvis in suo genere non sordida: quia etiam de puro argento sordidatur aurum; ita & animus noster terrenorum cupiditate sordescit; quamvis ipsa terra in suo genere atque ordine munda sit.* Unde lib. contra Secundinum cap. 11. *Cum animus ad corpus*

declinat, quodammodo corporascit. Et lib. de morib. Eccl. c. 2. *Quisquis* (inquit) *quod se ipso deterius est sequitur, sic & ipse deterior, dum & voluntas fordescit, & intellectus sic obtenebratur, ut rectum de re amata iudicium ferre non possit. Inferiorum quippe amore subduntur eis, & subditi iudicare non possunt,* ait idem lib. 10. confess. c. 6. Nec rectè aliam ob causam secularia secularium iudicio multum aestimantur, nisi quia multum amantur, illoque secularium amore intellectus ipsorum excæcatur.

62 4°. Rerum mortalium amore animus fit miser, eodem Augustino teste l. 4. confess. c. 6. ibi: *Miser est omnis animus vincens amore rerum mortalium. Et rationem subjungit, quia dilaniatur, cum eas amittit; & tunc sentit miseriam quâ miser est & antequam amittat eas. Quia antequam amittat, dilaniatur iniquitudine timoris, ne, ut ait. lib. 3. de doctr. christ. c. 8. Non est in carendo difficultas, nisi dum est in habendo cupiditas. Nam quid est dolor qui dicitur animi, nisi carere mutabilibus rebus, quibus fruebatur?* Lib. de vera relig. c. 12. Haud dubiè enim eorum amissione cruciabitur, quibus fruendo utique latabatur. Lib. 21. de Civit. Dei c. 26. Et infra: *Ex earum rerum amissione tantum necesse est urat dolor, quantum hæserat amor. Quisquis igitur rerum temporalium amissione non vult cruciari, non eis amore conglutinetur, neque velut membra sui animi faciat amando; ne cum rescari ceperim, cum cruciatus animi fœdem; sed eis potius superferatur, & habere illa, & regere, cum opus est, paratus, & amittere ac non habere paratior.*

63 5°. Inordinatus est omnis amor, quo animus, velut glutine quodam, sic tenetur, implicatur, & impeditur, ut liberè non feratur in Deum (neque enim ordinatus est amor, quo Dei impeditur amor) sed affixivo temporalium rerum amore sic animus tenetur, implicatur & impeditur, ut liberè non feratur in Deum. Alis enim spiritualibus charitatis animus liberè fertur in Deum. Amor vero rerum terrenarum viscum est spiritualium pennarum. Aug. Serm. 112. Unde Serm. 311. *Noli amare impedimentum, si non vis invenire tormentum. Quod amas in terra impedimentum est; viscum est spiritualium pennarum, hoc est virtutum, quibus volatur ad Deum. Capi non vis, & viscum amas? Numquid idèo non caperis, quia dulciter caperis? Quanto magis delectat, tanto fortius strangulat. Quanto certè impedimento fit rerum mortalium amor ad divinorum & caelestium amorem, experientiâ notum est. Tanto quippè minùs divina & caelestia amamus, quanto plus terrena. Ut enim Augustinus Serm. 125. Non potest homo amare quod æternum, nisi destuerit amare quod temporale est. . . . Qui amat seculum, amare Deum non potest. Serm. 368. Amor amore impeditur. . . . Funde quod habes de amore seculi, ut capias quod non habes de amore Dei.*

Lib. 83. qq. q. 36. *Charitatis venenum est spes adipiscendorum aut retinendorum temporalium. Nutrimentum ejus, imminutio cupiditatis. Perfectio, nulla cupiditas. . . . Quisquis igitur eum nutrire vult, instet minuentis cupiditatibus. Est autem cupiditas, amor adipiscendi aut obtinendi temporalia. Judicet sapiens, num rectus amoris ordo amare permittat impedimentum & venenum divini amoris; vel ut humana mens temporalibus sic alligetur, ut ad amandum Deum, propter quem factus est, ipsi sint impedimento, quæ facta sunt, ut ad hoc ipsi sint adminiculo.*

Jubet ergo lex aeterna avertere amorem à temporalibus, & cum mundatum convertere ad aeterna, inquit Augustinus lib. 1. de libero arbitrio c. 15. Et ne dubites quænam sint temporalia à quibus amorem avertere jubet lex aeterna, ibidem ab ipso recensentur sequentia. 1. Hoc corpus, & ejus quæ vocantur bona, ut integra valetudo, acumen sensuum, vires, pulchritudo, & si quæ sint cetera, partim necessaria bonis artibus. . . . partim viliora. Deinde libertas. . . . deinde parentes, fratres, conjunx, liberi, propinqui, affines, familiares, & quicumque aliquâ necessitudine adjuncti sunt. Ipsa denique civitas, qua parentis loco haberi solet. Honores etiam, & laudes, & ea quæ dicitur gloria popularis. Ad extremum pecunia, &c.

Ne etiam existimes lege aeternâ solùm esse veritum amorem temporalium, quo quis illa Deo divinæque præfert amicitia. Effugium istud Augustinus mille locis præcludit, ut lib. 1. de Civit. Dei c. 9. ubi loquens de infirmioribus, qui terrenis bonis, quamvis ea non præponerent Christo, aliquantulâ tamen cupiditate inherebant, dicit: *Quantum hac amando peccaverim, perdendo senserunt. Et exposit. in Psal. 40. Omnis anima infirma in hac vita quarit sibi aliquid terrenum, ubi requiescat. Quoniam intentionem laboris & mentis extensa in Deum difficile potest perpetuo tolerare. Aliquid sibi in terra conquirat, ubi requiescat, & quodammodo pausatione quadam recumbat, velut sunt ista quæ diligunt & innocentes (non præponendo ea Christo, aliis non forent innocentes, seu justi) neque enim de cupiditatibus malorum nunc loquendum est: quia, multi acquiescunt in circo, in amphibeatro, multi acquiescunt in alea, multi in luxuria popinatarum, multi in libidine adulteriarum, multi in violentiis rapinarum, multi in dolo & infidiis fraudum. Acquiescunt in his omnibus homines. Quid est, acquiescunt? delectantur illic. Sed removeamus hac omnia. Ad innocentem hominem veniamus. Acquiescit in domo sua, in familia sua, in conjuge sua, in filiis, in paupertate, in pradiolo suo, in novella manibus suis constituta, in edificio aliquo, suo studio fabricato. Acquiescunt innocentes in his. Sed tamen Deus, volens nos amorem non habere nisi viam aeternam, istis velut innocentiibus (non dicit prorsus innocentiibus) delectationibus mis-*

et amaritudines, ut ex his patiamur tribulationes... ne viator, tendens ad patriam, stabulum amet pro domo sua... Ergo quia correptiones istas... agnoscere debet homo propter peccata sua pati, convertat se, & dicat quod sequitur: Ego dixi, Domine miserere mei, sana animam meam, quia peccavi tibi... Plañe committamus nos medici (tribulationibus nos exercentis, & à peccato sanantis, prout immediatè promissu) manui. Non enim errat ut sanum pro puri fecerit. Novit quod inspicit. Novit vitium, quia ipse fecit naturam. Quid ipse condidit, quid de nostra cupiditate accessit, discernit. Et iterum exposcit in Psal. 80. Sani qui rebus infirmitati concessis, inherent aliquantulum dilectione... Talibus dicitur: jam quidem omnino delictum est in vobis... habent ligna, fenum, stipulam, super fundamentum; sed rerum concessarum, non illicitarum... Cum autem dixeris: amo possessionem istam, timeo ne pereat... non quidem proponis eam Christo. Nam si sic amas possessionem istam, ut si dicatur tibi, ipsam vis, an Christum? est tristis eam perdis, plus tamen amplecteris Christum, quem posuisti in fundamento. Salvus eris, quasi per ignem... Christum habes in fundamento. Sed tamen quia diligis illam, & contristaris, si perdas illam; super fundamentum posuisti, non aurum, aut argentum, aut lapides pretiosos; sed ligna, fenum, stipulam. Salvus ergo eris, cum ardere coeperit (igne purgatorio) quod adificasti; sic tamen quasi per ignem... Nam qui adificat amorem terrenorum, super fundamentum regni aeternum, id est, super Christum, ardebit amor temporalium; & ipse salvus erit per idoneum fundamentum. Similibus sententiis plenus est Augustinus, ut videre est l. i. de Civit. Dei c. 26. l. de vera relig. c. 47. Enchirid. cap. 68. Serm. 121. de divers. ubi ly quasi per ignem, exponit de igne iudicii futuri, quem vocat flammam gehennae, quā nullus ardet, nisi ob veri nominis peccatum: si quis non pro dignitate fundamenti, adificat lignum, fenum, stipulam... ad ignem praparet. Sed si fundamentum ipsius Christus est, id est, si primum locum in corde Christus obtinuit; secularia verò sic amentur, ut non Christo prapantur, sed eis Dominus Christus... detrimentum patitur: ipse autem salvus erit; sic tamen quasi per ignem... Nescio quomodo, cum ignis nominatur, in die iudicii futurus... flammis foci timentes, flammam gehennae pro nihilo ducunt.

66 Ecce quàm evidenter Augustinus dicit, ipsos etiam justos, quorum in corde Christus primatum obtinet, ob saecularium rerum amorem in die iudicii, gehennae ignis puniendos; istumque proinde amorem veri nominis esse peccatum. Unde lib. 10. confess. c. 31. se culpabilem agnoscit, quod inter comedendum & bibendum subinde rapiatur aliquantulum ultra metas necessitatis, captus laqueis voluptatis: Hoc me docuisti, ut quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam. Sed dum ad quietem satiæ ex indigentia

molestia transeo, in ipso transitu mihi insidiatur laqueus concupiscentiae... In his ergo tentationibus positus, certo quotidie adversus concupiscentiam manducandi & bibendi... Et quis est, Domine, qui non rapiatur aliquantulum extra metas necessitatis? Quisquis est, magnus est, magnificet nomen tuum. Ego autem non sum; quia peccator homo sum. Cap. 33. Cum mihi accidit, ut me amplius canius (Ecclesiae) quàm res qua canitur, moveat, penatiter me peccasse confiteor. Cap. 35. In quàm multis minutissimis & contemptibilibus curiositas quotidie nostra tentatur, & quàm saepe labimur, quis enumeret? quoties narrantes inania primò quasi toleramus, ne offendamus infirmos; deinde paulatim libenter advertimus? Canem currentem post leporem jam non specto cum in Circo sit. At verò in agro, si casu transeam, averit me fortassis & ab aliqua magna cogitatione, atque ad se convertit illa venatio... cordis inclinatione... Quid: cum me domi sedentem stellio muscas captans, vel aranea retibus suis irruentes implicans, saepe inmentum facit? ... Et talibus via mea plena est. Et lib. 4. contra Julianum c. 14. Moveatur certè animus divino cantico audito: tamen etiam illic, si sonum, non sensum, libido audiendi desideret, improbat; quàm magis, si canimiculis inanibus, & vel etiam turpibus delectatur?

CAPUT VIII.

Temporalium propter se amorem Christianis esse verum amplius ostenditur ex baptismali ipsorum professione, Evangelicisque Christiana via principis.

EX baptismali imprimis professione. Quia 67 utique Christiani renuntiarunt saecularibus omnibus desideriis, & amoribus, dum saeculo renuntiarunt, professi illic, quod unà cum Christo, crucifixi, mortui & sepulti erunt mundo, viventque Deo. Ut enim D. Basilus ait serm. de instruendis baptizandis: In baptismo aqua ex pacto polliciti videmur, professi illic, quod unà cum Christo, crucifixi, mortui sepulique sumus. Et homilia sequenti: Aquam verò in mortem Domini baptizati, quasi scripto quadam pepigimus, & professi sumus, quod mortui sumus peccato, & mundo, vivificati verò iustitia.

Ita etiam Ambrosius, seu quisquis est Author librorum de Sacramentis inter opera Ambrosii l. i. c. 1. ubi Neophitum alloquens: Quando (inquit) te interrogavit Sacerdos, abrenuntias diabolo, & operibus ejus? abrenuntias saeculo, & voluptatibus ejus? Quid respondisti? Abrenuntio. Memor esto sermonis tui, & numquid tibi excidit tua series cautionis... ubi promiseris, considera... Ergo abrenuntiaisti mundo, abrenuntiaisti saeculo.

Et ante Ambrosium Origenes in Num. c. 69 21. baptismalem illam pollicitationem adu-

bratam dicit promissione seu sponfione filiorum Israël, facta Sehon Regi Amorrhæorum, dum ei dixerunt: *Obsecro ut mihi transire liceat per terram tuam, non declinabimus in agros & vineas, &c. viâ regiâ gradiemur, donec transeamus terminos tuos.* Num. 21. Nos ergo sumus (inquit Origenes, sponfionem illam moraliter exponens) qui transire volumus per hunc mundum, ut pervenire possimus ad terram sanctam, qua repromissa est sanctis. Et mittimus verbis pacificis ad Sehon, promittentes nos non habituros in terra ejus (per mansorium utique amorem) nec moraturos cum eo; sed transiuros tantummodo, & incessuros viâ regali, nec declinaturos usquam, nec in agrum, nec in vineam, sed nec de lacu ejus aquam bibiuros. Videamus ergo, quando nos ista promissimus, quando hac verba diabolo denuntiavimus. Recordetur unusquisque fidelium, cum primum venit ad aquas baptismi, cum signacula fidei prima suscepit, & ad fontem salutis accessit, quibus ibi tunc usus sit verbis, & quid denuntiaverit diabolo, non se usurum pompis ejus, neque operibus ejus, neque ullis omnino servitiis ejus, ac voluptatibus pariturum . . . sed & viâ regali incessurum se proficietur. *Qua est via regalis? illa sine dubio, qua dicit: Ego sum via, veritas & vita. Via utique verbo exemploque erudiens nos, ad terram cælestis promissionis gradiendum per abdicatorem sæcularium desideriorum. Veritas admonens homines sæculi: Filii hominum, ut quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium? Psal. 4. *Vna consistens in amore paupertatis, humiliationis & crucis, mundique, & eorum quæ in mundo sunt contemptu.**

70 Sed & Catechismus Romanus p. 1. c. 2. n. 12. *Cum baptismo (inquit) initiaremur, ante Ecclesie fores professi sumus . . . nos satana & mundo renuntiare, & Jesu Christo totos nos tradere.*

71 Quicumque ergo baptizati sumus, in baptismo professi sumus abrenuntiationem sæculi, sæculariumque desideriorum, *Christum sequi in omnibus* (ut Basilus ait serm. 2. de bapt. c. 2.) vitam denique christianam, sive documentis Evangelicis conformem, cujus fundamentum est sui rerumque omnium abdicatio: Luc. 9. *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.* Et c. 14. *Qui non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.* Et infra: *Qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Non quod Christus præcipiat abrenuntiationem possessionum, & patris, & matris, &c. quoad usum, sed quoad amorem seu affectum mansorium. Vult enim Christus, ut in nullo sæculi bono per affectum quiescamus, neque scilicet in possessionibus nostris, neque in vita longæva, neque in elegante uxore, neque in filiis carnis, aliisque ejusmodi; sed per illa, tam-

quam vehicula & adminicula ad Deum transeamus. ita ut *qui habent uxores, tanquam non habentes sint . . . & qui vivunt hoc mundo, tanquam non utantur.* 1. Cor. 3. Nec iis proinde Christianorum inhereat affectus, sed solidis & æternis dumtaxat, juxta illud Coloss. 3. *Quæ sursum sunt querite, non quæ super terram.* Et 2. Cor. 4. *Non respicientes quæ videntur, sed quæ non videntur,* tamquam utique personæ mortuæ in Christo, quæ nihil amplius concupiscunt de mundo: *Quicumque enim in Christo baptizati sumus, in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vite ambulemus,* exuentes veterem hominem, & induentes novum, id est, contemntes omnes corporis illecebras, & omnia sensibilia, totumque amorem ad invisibilia & divina transferentes, ut Augustinus exponit l. 1. de moribus Eccles. c. 19. sicque adimplentes quod Joannes in prima sua Canonica c. 2. dicit: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ sunt in mundo, &c.*

Non alia itaque salus anima est, aut renovatio, aut reconciliatio Auctori suo, nisi ut omnia corporea contemnat (Christianus) universoque huic mundo renuntiet, uti præcipitur in mysteriis, ait idem Augustinus l. de quantitat. an. c. 3. *Ista namque sunt christianæ vitæ præcepta Christianis omnibus imposita, quorum observantiam ab iis qui baptizantur promitti Gregorius VII. testatur l. 7. epist. 10. Quæ profectò merum consilium non continere Basilus, Chryostomus, Augustinus, alique Patres passim testantur, & ratio quadruplex suadet. Prima: quia fundamentum continent vitæ christianæ. Quod profectò fundamentum præcepti est, non meri consilii. Secunda: baptismalibus promissis ea servare polliciti sumus. Tertia: eorum adimpletio necessaria est ad eam vitæ sanctitatem, ad quam Christiani omnes tenentur ex dictis Prolegom. 3. c. 1. 2. 3. 4. & 5. Quarta: Christianis omnibus haud dubiè præcipitur vivere secundum vocationem professionemque suam. Quicumque verè ad Christianismum vocati sunt, vocati sunt de mundo (secundum illud, *Elegi vos de mundo*) ita ut cum Christo dicere debeant: *Non sum de mundo.* Et, *regnum meum non est de hoc mundo.* Igitur secundum vocationem professionemque suam renuntiare debent sæcularibus desideris, secundum illud Augustini Sermon. 39. de verbis Dom. c. 1. *Ab amore sæculi vocati sumus, ut aliud sæculum speremus, & diligamus, de quo scriptum est, expectantes beatam spem, &c.* Et lib. 2. de Sermon. Dom. in monte c. 20. *Omnis immunditia, rerum temporalium dilectione concipitur, id est, dilectione hujus sæculi, cui jubemur renuntiare ut mundi esse possimus.**

Christianorum proinde cordibus, velut celte in silice, insculpta esse debet aurea ista

sententia pientissimi Cardinalis Bona in principis vit. christ. p. I. §. 21. *Hoc nimirum a nobis exigit fides Christiana professa, ut omnia terrena transcendentes, vitam vivamus divinam. Ad hoc quippe apparuit gratia Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobrie, & iuste, & pie vivamus in hoc seculo, expectantes beatam spem, & adventum gloriae magni Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi.* Quae verba exponens Illustrissimus Castoricensis in epist. ad Clerum Amori suo poenitenti praefixa: „ Testatur (inquit) Paulus gratiam erudientem apparuisse omnibus hominibus, non ut divitibus & potentibus molliorem salutis viam ostenderet, quam pauperibus, opificibus & plebeis; sed apparuisse omnibus hominibus qui in ipsum credunt, ut eos omnes doceret abnegare impietatem & secularia desideria, non minus dedecentia Christianos Magistratus, Principes ac Potentes, quam dedecent rusticos, opifices, reliquamque plebem. Ab omnibus etiam pari ratione requirit, ut sobrie, iuste & pie vivant in hoc saeculo. Nulli ergo Christianorum classi, nulli ordini permessa impietas; nulli licita secularia desideria; nulli concessum, ut, salva Christi gratia, aut intemperanter, aut injuste, aut impie vivant; nulli indultum, ut impietatem & secularia desideria in corde retinens, sine praesumptione a caeca temeritate, beatam spem & adventum gloriae magni Dei expectare possit.

74 Quam iuste abnegationem illam secularium omnium desideriorum, mansoriarumque amoris rerum temporalium, a discipulis suis Saluator exigit? *In dilectione mundi* (ait Leo Papa Serm. 5. de jejun. 7. mens.) *omnia sunt noxia. Ascensor* (inquit Augustinus l. 1. de lib. arb. c. 15.) *omnia peccata hoc uno genere contineri, cum quisque avertitur a divinis, verèque manentibus, & ad mutabilia atque incerta convertitur. Quae quamquam in ordine suo rectè locata sint, & suam quamdam pulchritudinem habeant, perversi tamen animi est, & inordinati, eis sequendis subjici, quibus ad nutum suum ducendis potius divino ordine ac jure prelati sunt. Istis quidem rebus, ut paulò antè dixerat, alius malè, alius bonè utitur. Sed ille malè, qui amore inhareat... ea bona sibi constituens, quibus ordinandis bonèque tractandis ipse esse utique deberet bonum. Ille autem qui rectè his utitur, ostendat quidem bona esse, sed non sibi; non enim eum bonum melioremve faciunt, sed ab eo potius sumi, & idèò non eis amore conglutinetur. Tamen omnis creatura Dei bona sit, non idèò bonum est hominis, uti lumine naturali Tullius agnovit in Parad. dicens: Potestne bonum cuiquam malo esse? aut potest quisquam in abundantia honorum ipse esse non bonus? Atqui omnia ista talia videmus, ut etiam improbi habeant, & obsint probis. Quamobrem... ego nunquam illum bona perdidisse dicam, si quis pecus, aut suppellectilem amisserit. Quid-*

quamne bonum est, quod non eum, qui possidet, meliorem faciat? Cum igitur temporalia bona verè non sint bonum hominis, amari non possunt ut bonum hominis. Non ergo propter se, sed propter id, propter quod instituta sunt, ut hominem adjuvent ad serviendum Deo, & divino impendantur obsequio. Qui ea aliter amat, in iisque velut in fine etiam negativè ultimo requiescit, quantum in ipso est, perturbat in se ordinem naturalem, quem lex aeterna conservari jubet, juxta Aug. l. 22. contra Faust. c. 28. adèòque peccat, aliàs venialiter, aliàs damnabiliter.

CAPUT XIX.

Idipsum amplius ostenditur ex Decreto Innocentii XI. damnantis 65. propositiones.

75 **O**ctava quippe propositio ab Innocentio XI. damnata sic sonat: *Comedere & bibere usque ad satietatem, ob solam voluptatem, non est peccatum, modo non obsit valetudini. Quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui.* Nona verò sic: *Opus conjugii, ob solam voluptatem exercitum, omni penitus caret culpa & defectu veniali.*

76 Ex quarum propositionum damnatione conficitur Ecclesiae doctrinam esse 1°. quòd peccatum sit comedere & bibere, ob solam voluptatem, etsi non obsit valetudini. 2°. quòd per consequens peccatum sit in cibo & potu intendere solam voluptatem cibi & potus, eamque propter se finaliter amare. 3°. quòd appetitus naturalis licitè non possit frui suis actibus. Neque enim solam priorem partem octavae propositionis Ecclesia damnavit, sed & posteriorem, seu rationem, ob quam priorem illius partem recentiores Casuistae tuebantur, videlicet, *quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui*, id est, illos propter se amare, juxta Augustinianam fruitionis definitionem, secundum quam Casuistae illi fruitionis nomen haud dubiè acceperunt.

77 Enim-verò si rationem hanc cum subjecto damnatam noluisset Pontifex, eam à subjecto suo, seu priore propositione (cui applicatur) separatam voluisset; uti voluit in damnatione propositionis 23. *Cum fides laicè dicta ex testimonio creaturarum, similivè motivo, ad justificationem sufficiat: Deus ignorari potest invincibiliter.* Pontifex indecisiàm relinquere volens posteriorem hanc partem: *Deus ignorari potest invincibiliter*, à priori separatam voluit, solamque priorem partem in damnatione expressit.

78 Unde sic argumentor. 1°. Non licet propter se finaliter amare, nec intendere voluptatem cibi, potus, nec conjugalis concubitùs. Ergo nec aliam quamcumque sensibilem voluptatem.

2°. Non licet propter se finaliter amare delectationem cibi & potus. Ergo nec ipsum cibum, potumque. Nec per consequens pe-

cuniam, honores & similia ob eandem rationem. Quemadmodum enim delectationes institutæ non sunt propter se, sed propter aliud; ita & cibus, & potus, & pecunia, & honores, &c. Et si amor sensibilis delectationis animam polluit; similiter amor cuiuscumque rei temporalis. Ut enim Augustinus lib. 6. de Musica c. 14. *Amor inferioris pulchritudinis animam polluit.*

79 3°. Appetitus naturalis licite non potest suis actibus frui. Ergo nec appetitus rationalis, seu voluntas. Quia omnis ratio, quæ probat unum, probat & alterum. Quod enim appetitus naturalis suis actibus licite non fruatur, est quia creaturæ sunt, quæ, cum propter se non sint, propter se amandæ non sunt. Quod de omni creatura verificatur. Nec est cur appetitus naturalis frui non posset actibus suis, siue eos propter se amare, si creaturæ propter se amor licitus esset. Nec tamen propterea volumus, damnatam esse propositionem, quæ dicit, licitum esse creaturæ propter se amorem; sed solum quod contrarium istius propositionis ex damnata illa propositione inferatur.

80 Sed quid de opinione eorum qui prætendunt moderatum amorem, etiam sensibilium voluptatum cibi, potus, conjugalis actus, &c. ipsi propter se inhærentem, esse licitum, solumque immoderatum esse vitium? Sic utique, adhuc post Innocentii XI. Decretum, cum Juliano Pelagianorum antesignano, opinantes vidi Recentiores nonnullos. Ita nominatim Henricus van Jerssel in Thesi Lovanii in Conventu Minorum Recollect. 16. Julii anno 1680. defensa conclus. 3. coroll. 7.

81 Respondeo quod hanc opinionem animalem, Evangelicisque regulis ac vitæ christianæ principis adversam, Augustinus in suis contra Julianum libris, depromptam conqueritur ex corruptis voluptuariorum Philosophorum Epicuri & Dinomachi promptuariis, diuque ante Augustinum Philosophus confutavit in suis ad Nicomachum Ethicis l. 3. c. 10. voluptates illas *serviles & serinas* appellans, indignas proinde, ad quas humanus appetitus propter se descenderet. Confutavit & Seneca epist. 88. eò quod temperantia voluptatibus imperat, ... nec unquam ad illas propter illas venit.

82 Et ratio est, quia inordinatum est finem, etiam negativè ultimum, ponere in eo, quod in ordine rerum non habet rationem finis, sed mediæ ad aliud ordinati. Nulla verò delectabilia, quæ in usum hominis veniunt, in ordine rerum habent rationem finis, sed mediæ ordinati ad aliquam hujus vitæ necessitatem, uti docet S. Thomas 2. 2. q. 14. a. 6. Et ideo *malum est ponere finem in delectatione ludi*, ait ibidem q. 68. a. 2. ad 1. vulgatum quippe est istud Philosophi: *Delectationes sunt propter operationes.* Quando verò quis comedit, bibit, conjugii miscetur, &c. propter annexas delectationes, operationes istæ, ordine inverso,

sunt propter delectationes. Quod est naturæ ordinem invertere.

Sed & inordinatum est, quod homo, ad majora natus, quam ad hoc ut sensuum serviat voluptatibus; naturalis suæ dignitatis ad eò obliviscatur, ut sordidis & belluinis delectationibus se per amorem subjiciat, earumque propter se amore se polluat. Quod ex præmissis facit, qui eas propter se finaliter amat & intendit. Nobiliorem utique finem, quam pecora, sibi in omnibus operationibus præfigere debet, qui paulò minus ab Angelis minoratur, ad imaginem Dei accepit esse longè nobilior cunctis pecoribus.

Et confirmatur 1°. non solum rationibus omnibus cap. 4. & 7. deductis, sed & insuper quia si voluptates cibi, potus, conjugalis actus, &c. propter se finaliter intendi possint & amari, ad eò esse possint finis amoris & intentionis nostræ; intendi & amari possint absque termino & mensura, (quod ne ipsi quidem Adversarii admittunt) cum eorum quæ appetuntur in ordine ad finem, mensura sit & terminus, secundum exigentiam finis; non verò eorum quæ appetuntur ut finis. Quia, ut Angelicus Doctor ait 2. 2. q. 27. a. 6. *appetitus finis in omnibus actibus est absque fine & termino. Non enim Medicus imponit aliquem terminum sanitati; sed facit eam perfectam quantum potest; sed medicina imponit terminum. Non enim tantum dat de medicina quantum potest, sed secundum proportionem ad sanitatem.* Quam proportionem si medicina excederet, vel ab ea deficeret, immoderata esset. Et q. 184. a. 12. *In fine non adhibetur aliqua mensura, sed solum in his quæ sunt ad finem.*

2°. Humana laus, gloria, honor, &c. eo ipso immoderate appetuntur, quo propter se, non propter aliud appetuntur. Idem ergo de voluptatibus illis dicendum. Ac per consequens reprobanda est Ethica, dicens, esse licitum operari propter moderatam delectationem cibi, potus, vel conjugalis actus. Sicut reprobanda Ethica, dicens, esse licitum operari propter moderatam humanam laudem, gloriam, honorem, &c. Cur enim illicitum sit operari propter moderatam humanam laudem, gloriam, &c. si licitum sit operari propter moderatum finem longè viliorum, animalem utique voluptatem? & si hanc, dummodò non excessivam, propter se intendere, amare, & quærere liceat; quidem & humanam laudem, gloriam, honorem, &c. Quod si licitum esset, licita esset vana gloria non excessiva, ambitio, lascivia, avaritia, &c. non excessiva. Quod sicut absque contradictione asseri nequit; ita nec illud. Sicut ergo non datur moderatus amor humanæ laudis, gloriæ, honoris, pecuniæ, &c. finaliter propter se; sic nec moderatus amor voluptatis cibi, potus, concubitus, &c. finaliter propter se. Quod autem non detur moderatus amor humanæ laudis, &c. finaliter propter se, constat ex Evangelio, in quo Christus Phariseos reprehendit, in eo quod opera sua facerent ut vide-

rentur ab hominibus, ipsorumque ambitionem non aliter depingit, nisi dicendo: *Amant primos accubitus in cenis, & primas carbedas in Synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi; humanaeque insuper laudis, atque honoris amorem discipulis suis inhihet, addens: Vos autem nolite vocari Rabbi, nec vocemini Magistri.* Et Apostolus 2. Cor. 5. *Nun efficiamini inanis gloriae cupidi.* Et ad Galat. 5. *An quaro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.* An & ista quaeri & amari possunt moderatè? At hoc est moderationem in immoderatione prætere, & ut Tullius ait de iis qui solum immoderatas cupiditates reprehendunt, hoc est dicere, non reprehenderem *Asotus*, si non essent *Asoti*. *Isto modo ne improbos quidem, si essent boni viri... & quidem illud non nimium probo, & tamen patior Philosophum loqui de cupiditatibus finiendis, id est, moderatè satiantis.* An potest cupiditas finire, id est, moderatè satiare? *Tollenda est, atque extrahenda radicibus, ita ut nihil propter eam fiat.* Quis est enim, in quo sit cupiditas, qui rectè, id est, moderatè cupidus dici possit? Ergo & avarus erit, sed finitè, id est, moderatè; & adulter verum habebit modum, & luxuriosus eodem modo. *Qualis ista Philosophia est? quae non interitum offerat pravitate, sed sit contenta mediocritate victiorum.*

86 An post hæc Adversarii dicent esse licitum amorem moderatè placidum hominibus, amorem inanis gloriae moderatè, amorem primorum accubitionum moderatorum in cenis: Cum hoc dicere nequeant secundum Evangelium; profectò nec dicere queunt esse licitum amorem moderatè voluptatis sensuum, &c. siquidem eo ipso voluptas ista moderatè non quaeritur, nec amatur, quo propter se finaliter quaeritur & amatur, ut patet à simili in amore humanae laudis, honoris, pecuniae, &c. Omnes namque fines isti inordinatè, atque adè immoderatè intenduntur & amantur, uti docet Augustinus serm. 234. de temp. c. 5. dicens: *Iste finis est reprehensibilis, atque culpabilis, usque ad hominum laudem velle benefacere, nihil amplius inde querere.* Unde in Psalmum 80. peccati arguit eos qui *rebus infirmitati concessis inherent aliquantulum dilectione.* Et S. Fulgentius epist. 1. de conjugali debito, posteaquam c. 1. dixit: *Culpabilis usus conjugii, non in conjugali concubitu, sed in concumbentium reperietur excessu; neque in commixtione maris & feminae, sed ex immoderatione libidinis culpam trahit coitus conjugalis.* Et cap. 3. *Hujus igitur conjugalis potestatis inculpabilis est usus, officio gignendi divinius attributus, si justitia terminum transgredi libidinosus non permittatur excessus: Ibidem consequenter exponens in quo consistat iste excessus, & immoderatio libidinis, justitiae terminum transgrediens, sic ait: Justitia verò utendi conjugio hac est, ut non explenda libidinis, sed substituenda prolis obiectis sibi conjuges, congruo tempore miscean-*

tur. Excessus proinde & immoderatio libidinis non solum invenitur dum libido seu voluptas nimis magna illo in actu quaeritur & intenditur; sed dum actus ille ob libidinem, seu carnis voluptatem, non ob prolis generationem exercetur. Hoc est quod perpicuè declarat verbis sequentibus: *Sed quia sine libidine in corpore mortis hujus proles humana non feritur, non eam affectant conjugia casta, sed tolerant, eique imponit nuptialis honestas modum...* Sic ergo quaeri debet ex nuptiis fructus; ut cohibendus sit lubrica libidinis excessus. Quomodò hoc? non propter libidinem, sed propter prolem, utendo conjugio: *Quocirca si conjugalis usus eatenus temperetur, ut non assuanti libidini animus serviat (eam propter se intendendo) sed proventum nasciture prolis attendat, & cum nata fuerit, diluendam celerius spiritali generatione non negligat, non deputatur fidelibus coniugibus ad peccatum carnis indulta commixtio...* Conjugatus ergo... si thori fidem non deserat, sed in uxore sua naturali dumtaxat usu aliquantulum intemperatus accedat (audi jam, in quo intemperantiam istam excessumque constituat) non solum scilicet generationem querens, sed aliquando libidini carnis obediens, ipsam propter seipsam affectando; hoc equidem sine culpa non facit. Etc. 4. Ergo... maculam... contrahit infirmitas carnis... quisquis non solà generatione, sed etiam propter fragilitatem carnis sua miscetur uxori. Quid clarius? Unde c. 9. concludit: *Ut omnia vestra honestè fiant in redditione conjugalis debiti, sic infirmitatem carnis usus excipiat conjugalis, ut non caro, multò minus animus libidini serviat, sed... subserviente verecundia, dum se ad opus fecunditatis animus fidelis inclinat, modestiam simul naturalis honestatis Deo adjuvante custodiat.*

Hæc plusquam satis ad confutandam an- 87
malem illam opinionem, satis confutatam damnatione 8. & 9. propositionis. Quorum profectò Authores non dixerunt esse licitum comedere, bibere, conjugio uti, propter immoderatam, seu excessivam voluptatem (imò ne Julianus quidem Pelagianus id unquam dixit) sed propter moderatam, ut ipsi putabant & exprimebant. Eorum nihilominus opinionem Innocentius XI. seu Ecclesia per ipsum condemnavit.

CAPUT X.

Satis sit objectionibus prætendentium, licitum esse operari propter voluptatem; etiam sensibilibus.

88 **O**bjicies 1°. Si licitum non esset operari propter moderatam voluptatem, frustra darentur virtutes morales; utpote quarum officium est medium in passionibus ponere, excessivas refranando, moderatas admittendo.

Respondeo negando sequelam. Neque enim medium in passionibus ponit, qui voluptates

sensuales propter se appetit (cùm hoc sit contra temperantiam, contra rationem, contra divinam institutionem, contra vitæ regulam utroque Testamento, & traditione firmatam) sed qui non appetit, nisi propter debitum finem, & quantum, ubi, quando & quomodo requiritur ad finem, propter quem instituta sunt.

89 Objicies 2°. Natura varias operationes, ex se alioquin molestas, conservationi tamen speciei, vel individui, necessarias vel utiles, reddidit appetibiles per annexas voluptates.

Respondeo naturam, seu potius naturæ Authorem, non reddidisse nec instituisse operationes illas appetibiles propter voluptates illas, in ipsis sistendo; sed appetibiles propter finem aeternæ lege præfixum, utique propter conservationem speciei, vel individui, tanquam finem proximum, & propter Deum tanquam finem ultimum.

90 Objicies 3°. Delectationes sensuum bonæ sunt, non malæ; utpote Deum habentes Authorem. Ergo malum non est eas propter se appetere.

Respondeo negando consequentiam. *Amarum enim potest res bona amore non bono*, inquit Augustinus contra Secundinum c. 16. Amanatur autem amore non bono, dum propter se, non propter aliud amantur.

91 Objicies 4°. Augustinus Serm. 17, de verb. Apost. c. 2. distinguit voluptates in licitas & illicitas. Et lib. 2. retract. c. 22. *Quod est (inquit) cibus ad salutem hominis, hoc est concubitus ad salutem generis, & utrumque non est sine delectatione carnali; qua tamen modificata, & temperantiâ refranante, in usum naturalem redacta, libido esse non potest.* Consequenter nec peccatum. Quia *hec vescendi atque potandi tolerabilis est voluptas.* Lib. 4. contra Julianum c. 14.

92 Respondeo ad primum locum, voluptates ab Augustino optimè dividi in licitas & illicitas ex objecto, seu specie (quod solum ab Augustino intendi videbit quisquis contextum legerit) non ex fine, dum propter se, non propter aliud amantur.

93 Ad 2. locum Respondeo delectationem carnalem, propter se amatam, secundum Augustinum, non esse modificatam, adeoque esse libidinem. Dilectores mundi (ait tr. 2. in epist. Joan. c. 2. n. 12.) *desiderant manducare, bibere, concubere, uti voluptatibus istis. Numquid non est in his modus? aut quando dicitur, nolite ista diligere, hoc dicitur ut non manducetis, aut non bibatis, aut filios non procreetis? Non hoc dicitur. Sed sit modus propter Creatorem, ut non vos illigent ista dilectione; ne ad fruendum hoc ametis, quod ad utendum habere debetis.* Antè verò dixerat: *Non te prohibet Deus amare ista, sed non diligere ad beatitudinem, sed approbare & laudare ut ames Creatorem. . . . Tibi arrham dat Sponsus, ut in arrha sua ipse ametur.*

94 Ad 3. locum Respondeo Augustinum non

dicere, *vescendi atque amandi propter se amabile est voluptas, sed tolerabilis*: ita tamen ut propter se non ametur, secundum quod ait enarrat. 4. in Psal. 30. *Deus jubet tolerare, non amare presentia.*

Objicies 5°. Bonum delectabile est bonum naturæ conveniens, ad quod prosequendum natura ipsa, ut natura, inclinatur (sicut natura, ut natura, inclinatur ad fugiendum oppositum malum sensibile) estque verè bonum in se. Ergo propter se amabile.

Respondeo 1°. negando consequentiam, quia consequens non magis sequitur ex ista antecedente, quàm ex eo sequatur amorem boni delectabilis finaliter propter se esse actum moraliter bonum. Quod nec ipsi quidem Adversarii admittunt.

Respondeo 2°. naturam, ut corruptam, inclinari ad prosequendum bonum delectabile, tanquam finem; non autem naturam, ut à Deo conditam. Nisi sermo sit de natura sensitiva, seu appetitu sensitivo, quæ tali; qui idè hæret in sensibili bono; quia altius assurgere est extra spheram ipsius; ita tamen ut partis superioris, seu appetitus rationalis officium sit altius assurgere. Quia respectu ipsius bonum delectabile, seu delectatio sensibilis, non est bonum amabile propter se, velut propter finem. Cùm finem longè præstantiorem lex aeterna ipsi præfixerit.

Objicies 6°. Bonum delectabile & bonum utile distinguuntur. Non distinguuntur verò nisi in eo quod bonum utile, quæ tale, solum amabile sit propter aliud; bonum verò delectabile, propter se.

Respondeo negando minorem. Distinguntur namque in eo quod bonum utile, quæ tale præcisè, secundum se non allicit appetitum, quem secundum se allicit bonum delectabile; etiamsi appetitus rationalis in ipso, velut in fine sistere, ipsumque propter se finaliter amare non debeat.

Objicies 7°. Homo constat utroque appetitu, superiori & inferiori, sive rationali & sensitivo. Non est ergo cur non possit aliquando se conformare inferiori, dum non repugnat superiori. Neque enim homo, ex hoc quod sit rationalis, semper operari debet ut rationalis; sicut ex hoc quod sit Christianus, semper operari non debet ut Christianus, id est, ob finem proprium Christiani.

Respondeo 1°. mirum esse quod argumento tam animali utantur Christiani; cùm longè honestius & rationabilius quoad hoc argumentati sint Ethnici, sitque pudor honestiorem esse Ethnicorum quàm Christianorum Philosophiam.

Respondeo 2°. Tametsi homo utroque constet appetitu, sicut carne constat & spiritu: in carne tamen viventes prohibet Apostolus secundum carnem vivere. Quemadmodum ergo eâ lege carnem & spiritum homini dedit Deus, ut caro semper ancillaretur spiritui, & spiritus semper dominaretur carni: sic utrumque

que appetitum eâ lege dedit Deus, ut inferior semper ancillaretur superiori, & superior semper dominaretur inferiori, ipsum regendo, in omni humana operatione ipsum ad finem sibi æternâ lege præfixum dirigendo. Numquam proinde homo, humano modo agens, licitè agit ob finem proprium animalis præcisè; sed semper operari debet ut homo, & Christianus ut Christianus. Ut homo, propter finem proprium hominis; ut Christianus, ob finem proprium Christiani. Quia esse, est propter operari; & tale esse, propter taliter operari. Nec unquam concessum est homini, vel Christiano, esse in operando degenerem à conditione sui esse; nunquam concessum, non præfigere sibi finem, altiorem sine belluarum. Semper vitium hominis, natura est pecoris, ut Augustinus dicit.

102 Denique christianæ professionis sublimitas exigit, ut tota Christianorum vita talis sit, qualem Apostolus exigit 2. Cor. 2. Pro omni-

bus mortuus est Christus, ut & qui vivunt, non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est. Ad Galat. 2. Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt, cum vitiis & concupiscentiis. Si spiritu vivimus, spiritu & ambulemus. Rom. 8. Ergo, fratres, debiores sumus, non carni, ut secundum carnem vivamus. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini. Si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. Coloss. 3. Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Porro illi rei quisque vivit, quam diligit, & illi se exhibet mortuum, cujus in se mortificavit affectum. Fulgentius lib. ad Ferrand. Diac. in respons. ad 1. q. Proinde carni & carnis voluptatibus vivit, qui illas propter se diligit. Sapit proinde quæ sunt super terram, sapit ea quæ carnis sunt, secundum carnem vivit & sapit; carnem suam non crucifigit cum concupiscentiis suis. Cùm perspicuum sit, quod carnis & concupiscentiarum ipsius propter se dilectio & satisfactio non sit earum crucifixio.

LIBER OCTAVUS.

Amor in Deum ordinandus.

SI amoris requiritur ordo, maxime ordo in debitum finem. Cùm finis sit potissimum, quod in actibus moralibus attenditur, & amor propriè non sit nisi finis; & ideo Augustinus l. 4. contra Julian. c. 3. pronuntiet, non officii, sed finibus à virtus discernendas esse virtutes. Officium autem est quod faciendum est; finis vero, propter quod faciendum est. Videndum proinde, & maxime considerandum, quis sit finis, ad quem omnis amor, omnisque proinde actus humanus ordinandus est? Porro si quies animæ in solo Deo sit, ut Augustinus docet epist. 55. ad qq. Januarii c. 10. finis ad quem ordinandus est amor hominis, solus est Deus; idque tantò magis esse debet persuasum, quantò validius in superioribus est demonstratum, nullam creaturam esse posse amoris hominis finem.

CAPUT I.

Omnis amor, & actus deliberatus, secundum divinam Scripturam, in Deum propter se dilectum, finaliter est ordinandus.

Argumentum primum & secundum, quibus id demonstratur.

Probatur 1°. ex primo maximoque mandato: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex omnibus viribus tuis, &c.* Deuteron. 6. & Matth. 22. Eo namque præcipitur, ut Deum omni mo-

Tom. I.

mento rationalis vitæ nostræ, actu vel virtute, propter se diligamus, nihilque extra Deum, seu nullam creaturam non propter Deum diligamus, ut ex ipso primi ipsius mandati tenore, rationeque & circumstantiis illius, necnon ex concinentibus aliis sacris testimoniis, communique doctrina Sanctorum, denso denique agmine christianarum rationum, validè ostendimus lib. 5. c. 11. lib. 6. c. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. & lib. 7. c. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. His certè persuasus Eminentissimus Cardinalis Bona princip. vit. christ. p. 2. §. 3. "Mandatum (inquit) accepimus à Patre amandi Deum toto corde, totâ animâ, totâ mente, ut omnem vitam & intellectum, totumque affectum divinæ dilectioni impendamus, & si quid aliud diligendum in mentem venerit, illuc referatur." Sanctus Thomas quoque, tum alibi, tum r. 2. q. 100. a. 10. obligationem referendi omnes actus nostros in Deum infert ex primo mandato, dicens: *Sub præcepto charitatis continetur ut diligatur Deus ex toto corde, ad quod pertinet ut omnia referantur in Deum, & ideo præceptum charitatis implere homo non potest, nisi etiam omnia referantur in Deum.*

2°. Ex omnibus sacris textibus, quibus citato lib. 6. c. 11. 12. 13. & 14. comprobata est obligatio Deum omni tempore & opere deliberato diligendi, actu vel virtute. Quibus etiam ibidem probatum est, amorem nostrum deliberatè nunquam hæere posse finaliter in creatura, sive in aliquo bono, quod non sit Deus. Inde enim perspicuè conficitur, om-

P p